

Szaknyelv és Szakfordítás

Új folyam 1. kötet 1. szám
(2023)

Tanulmányok a szakfordításról és a szaknyelvoktatásról

MATE

Szaknyelv és Szakfordítás

Technical Languages and Translation

Főszerkesztő | Editor in chief:
dr. Veresné dr. Valentinyi Klára

Felelős szerkesztő | Managing editor:
Vizsnyiczai Zita

Szerkesztő Bizottság | Editorial Board:

dr. Veresné dr. Valentinyi Klára, habilitált egyetemi docens, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet, Idegen Nyelvi Tanszék,
dr. Varga Erika, habilitált egyetemi docens, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet, Idegen Nyelvi Tanszék,
Vizsnyiczai Zita, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet, Idegen Nyelvi Tanszék,
dr. Bökös Borbála, adjunktus, Partiumi Keresztény Egyetem, Nagyvárad, Románia
dr. Szabó Roland, adjunktus, Partiumi Keresztény Egyetem, Nagyvárad, Románia
dr. Antal-Fórizs Ioan James, adjunktus, Partiumi Keresztény Egyetem, Nagyvárad, Románia
dr. Hevesi Endre, adjunktus, Selye János Egyetem, Gazdaságtudományi és Informatikai Kar, Idegen Nyelvi és Kommunikáció Tanszék, Komárom, Szlovákia

A folyóiratra a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: [CC-BY-NC-ND-4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Kiadó | Publisher:
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem (MATE)
A kiadó székhelye:
2100 Gödöllő, Páter Károly u. 1.
Közreadó:
MATE Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

A szerkesztőség címe | Editorial office:
MATE VFGI Idegen Nyelvi Tanszék
2100 Gödöllő, Páter K. u. 1. tel: +36 28 522-000/1921
e-mail: Veresne.Valentinyi.Klara@uni-mate.hu
A közreadó székhelye (szerkesztőség címe):
2100 Gödöllő, Páter Károly u. 1.

Kiadásért felelős személy:
Bujdosó Zoltán, intézetigazgató

ISSN 1587-4389 (print)

Tartalomjegyzék | Contents

Előszó Forword	2
Mohácsi János: Deutschland und die Migration Germany and migration	3
Varga Erika – Szira Zoltán: Fókuszban az alkalmazott kompetenciák és kulturális intelligencia Applied competences and cultural intelligence in focus.....	17
Veresné Valentinyi Klára: Felmérés a szaknyelvoktatás hatékonyságáról a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemen A survey on the effectiveness of teaching languages for specific purposes at MATE	25
Zsolnai Márton: A fordítás lehetséges szerepe a magyar mint idegen nyelv órán. A Stipendium Hungaricum ösztöndíjas hallgatók magyar nyelvóráinak tapasztalatai a hallgatók és a nyelvtanárok szemszögéből The role of translation in the Hungarian as a foreign language class. A case study of Hungarian language classes of Stipendium Hungaricum scholarship holders from the perspective of the students and the language teachers.....	33

Előszó

Az olvasó a Szaknyelv és Szakfordítás új folyamának első számát olvassa. A folyóirat 1999-ben indult, nyomtatott folyóiratként. A folyóirat célja az volt, hogy olyan írásokat jelentessen meg, amelyek a szaknyelvoktatás, valamint a szakfordítás területén elért kutatási eredményeket és újdonságokat mutatják be. Egyetemünk többszöri átszervezése miatt a folyóirat nem jelent meg minden évben, ám az idén új formában, online folyóiratként ismét megjelenik. Célunk változatlanul az, hogy a közoktatás, a felsőoktatás és a munkaerőpiac szaknyelvi és fordítási újdonságait és a legújabb kutatásokat bemutassa. Folyóiratunk lektorált, DOI-számmal ellátott online folyóirat lesz, ami biztosítéka a magas színvonalú cikkek megjelenésének, illetve a cikkek láthatóságának.

Írásokat várunk az oktatási intézmények nyelvtanáraitól, kutatóitól, illetve a szakterület gyakorló és elméleti szakembereitől, fordítóitól és tolmácsaitól.

Gödöllő, 2023. július.

dr. Veresné dr. Valentinyi Klára
főszerkesztő

Deutschland und die migration

Mohácsi János

Zusammenfassung

Die alle vier bis fünf Jahre vom National Intelligence Council veröffentlichte Global Trends-Studie und der Global Risks Report, der vor den Jahrestagungen des Weltwirtschaftsforums in Davos veröffentlicht wird, geben Prognosen für 5 bis 10 Jahre ab. Anhand der in der Welt sichtbaren Zeichen erstellen sie Prognosen über die zu erwartenden ökologischen, demografischen und politischen Bewegungen. Diese Prognosen sind, auch wenn sie nicht alles im Voraus sehen können, mehr oder weniger in der Lage, eine grobe Schätzung zu liefern. Laut der 2008 veröffentlichten Prognose bis 2025 werden neben wachsenden geopolitischen Herausforderungen auch rasche Veränderungen der internationalen Ordnung erwartet. Dies erwies sich im Falle Deutschlands als sehr zutreffend. Der demografische Rückgang erschwert die Lage Deutschlands seit den 1970er Jahren. Der Import türkischer Gastarbeiter schien zunächst eine Lösung zu sein. Schon damals wurden die Deutschen mit der Problematik der Integration von Muslimen vertraut. Angela Merkel reagierte auf die Einwanderungswelle nach Europa im Jahr 2015 ermutigend und kündigte eine „Willkommenskultur“ an. Dann erklärte Deutschland, es sei ein Einwanderungsland. Nun zeigt sich jedoch, dass bei den Berechnungen zahlreiche Faktoren nicht berücksichtigt wurden.

Schlüsselwörter: Gastarbeiter, Muslim, Migration, Integration, Zusammenleben, Spannungen

JEL: Y30, Y90, I20

Germany and migration

Abstract

The Global Trends study, published every four to five years by the National Intelligence Council, and the Global Risks Report, which is published before the annual meetings of the World Economic Forum in Davos, provide forecasts for 5 to 10 years. Based on the signs visible in the world, they make forecasts about the expected ecological, demographic and political movements. These forecasts, while not able to see everything in advance, are more or less able to provide a rough estimate. According to the forecast published in 2008 up to 2025, rapid changes in the international order are expected in addition to growing geopolitical challenges. This turned out to be very true in the case of Germany. The demographic decline has made Germany's situation more difficult since the 1970s. The import of Turkish guest workers initially seemed to be a solution. Even then they became familiar with the problem of integrating Muslims. Angela Merkel reacted encouragingly to the wave of immigration to Europe in 2015 and announced a "welcoming culture". Then Germany declared that it was an immigration country. However, now it appears that numerous factors were not taken into account in the calculations.

Keywords: guest worker, Muslim, migration, integration, coexistence, tensions

JEL: Y30, Y90, I20

Die Projektionen zur Entwicklung Deutschlands stimmen nicht froh,
denn sie zeugen unmissverständlich, dass der Trend zu immer mehr
Wohlstand gebrochen ist und die Konflikte zunehmen werden...

Thilo Sarrazin, *Deutschland schafft sich ab*

Europa bietet noch nicht genug Trümmer, damit das Epos daraus blühen könnte.
Aller Voraussicht nach wird es jedoch, eifersüchtig auf Troja und bereit,
ihm nachzufolgen, bald so bedeutende Themen liefern,
daß Roman und Lyrik nicht genügen werden...

Cioran, *Syllogismen der Bitterkeit*

Einführung

Ziel der Studie ist es, die migrationsbedingte Situation in Deutschland aufzuzeigen. Es ist klar, dass die Situation nicht einfach auf der Grundlage ökonomischer Berechnungen bewältigt werden kann. Mehrere menschliche Faktoren müssen berücksichtigt werden, bevor ein Land Einwanderung als Heilmittel für negative demografische Prozesse nutzen möchte.

Prognose der globalen Veränderungen

In den letzten Jahrzehnten haben in der Welt radikale Veränderungen begonnen. Diese Veränderungen betreffen nicht nur die Gesellschaft, sondern auch die Umwelt. Basierend auf der Studie von János Matus kam dies für die Experten jedoch nicht überraschend. Die alle vier bis fünf Jahre vom National Intelligence Council veröffentlichte Global Trends-Studie und der Global Risks Report, der vor den Jahrestagungen des Weltwirtschaftsforums in Davos veröffentlicht wird, geben Prognosen für 5 bis 10 Jahre ab. Anhand dieser in der Welt sichtbaren Zeichen erstellen sie Prognosen über die zu erwartenden ökologischen, demografischen und politischen Bewegungen. Auch wenn sie nicht alles im Voraus sehen können, sind diese Prognosen mehr oder weniger in der Lage, eine grobe Schätzung zu liefern.

Laut der 2008 veröffentlichten Prognose des National Intelligence Council bis 2025 werden neben wachsenden geopolitischen Herausforderungen auch rasche Veränderungen in der internationalen Ordnung vorhergesagt. Ihrer Meinung nach werden die Veränderungen durch die Globalisierung der Wirtschaft und die historische Verschiebung der Wirtschaft vom Westen in den Osten vorangetrieben. Sie rechnet mit Schwierigkeiten beim Zugang zu Ressourcen und einer Verlangsamung des Wirtschaftswachstums. Veränderungen dieser Faktoren können zu unvorhersehbarem Verhalten der Akteure des internationalen Systems führen. Sie beschreibt die Phänomene, die in der globalisierten Wirtschaft auftreten. Die globale Finanzkrise, die im Oktober 2008 ihren Ursprung in den Vereinigten Staaten hatte, führte zu beispielloser Unsicherheit und Risiken auf den Weltmärkten.

Im Jahrzehnt zuvor kam es zu einer Verschiebung der wirtschaftlichen Macht vom Westen in den Osten, die auf zwei Gründe zurückzuführen ist. Einer davon ist das anhaltend hohe Niveau der Öl- und Rohstoffpreise. Dies war für Russland und die Golfstaaten günstig. Ein weiterer Grund sind niedrige Arbeitskosten und eine günstige Regierungspolitik für ausländische Investitionen. Dadurch wurden günstige Bedingungen für die Industrieproduktion in Asien geschaffen. In dieser Situation konnten China und Indien ihre ursprüngliche Positionen, die vor zwei Jahrhunderten der Fall war, wiederherstellen. Die Gewinner der wirtschaftlichen Machtverschiebung nach Osten sind nicht die Anhänger des liberal - kapitalistischen sondern überwiegend des staatskapitalistischen

Modells. Die Gründung großer staatlicher Unternehmen ist ein erheblicher Wettbewerbsvorteil auf internationalen Märkten.

Die Studie erkennt an, dass einer der positiven Effekte der Globalisierung darin besteht, dass zwischen 1999 und 2004 weltweit 100 Millionen Menschen aus der extremen Armut befreit wurden. Die globale Mittelschicht könnte von 440 Millionen auf 1,2 Milliarden anwachsen. Die meisten von ihnen kommen aus China und Indien. In den Ländern, die auf der Verliererseite der Globalisierung stehen und 63% der Weltbevölkerung ausmachen, herrscht jedoch weiterhin Armut. Die Länder, die das größte Wirtschaftswachstum erzielten, sind keine liberalen Demokratien.

Das Dokument liefert auch Prognosen zur demografischen Entwicklung. Laut der Prognose für 2025 wird die Erdbevölkerung auf etwa 8 Milliarden Menschen ansteigen. Wie wir wissen, geschah dies lange vor 2025. Geburten- und Sterberaten sowie Migration verändern die Proportion der älteren und jungen Menschen, der Land- und Stadtbewohner, der ethnischen Minderheiten und der Mehrheit. In mehr als fünfzig Ländern wächst die Bevölkerung um mehr als ein Drittel, in einigen Ländern sogar um zwei Drittel. Das größte Bevölkerungswachstum wird in Afrika südlich der Sahara, im Nahen Osten und in Südasien erwartet. Dies wird einen großen Druck auf natürliche Ressourcen, Infrastruktur und Dienstleistungen ausüben. Der größte Bevölkerungszuwachs wird in Indien erwartet und könnte 1,45 Milliarden erreichen. In diesem Zeitraum könnte die Bevölkerung Chinas um mehr als 100 Millionen auf 1,3 Milliarden anwachsen. Westeuropa, USA, Kanada, Australien und Japan werden ein Bevölkerungswachstum von weniger als 3% verzeichnen. Der Anteil der wirtschaftlich entwickelten Staaten an der Weltbevölkerung wird von 18% im Jahr 2009 auf 16% im Jahr 2025 sinken. In einigen Ländern kann die Bevölkerung um etwa 10% zurückgehen. Dies wird höchstwahrscheinlich Russland und die Ukraine betreffen. Und als das Dokument entstand, wurde die Verwüstung des von Russland begonnenen Krieges nicht einmal in Betracht gezogen, es sei denn, sie war Teil des großen Plans.

In wirtschaftlich entwickelten Ländern nimmt der Anteil der Bevölkerung im Rentenalter im Vergleich zur Bevölkerung im erwerbsfähigen Alter stetig zu. Bis 2025 wird das Verhältnis von Rentnern zu Erwerbstätigen bei eins zu drei liegen, in Japan wird es voraussichtlich bei eins zu zwei liegen. Als Lösung für die Arbeitskräftemangel scheint die Einwanderung zu sein. Es ist jedoch zu erwarten, dass diese Lösung den Widerstand der Bevölkerung Europas weiter verstärken wird. Nach Berechnungen aus dem Jahr 2008 müsste die Zahl der nach Westeuropa einwandernden Ausländer verdoppelt oder verdreifacht werden, um einen weiteren Rückgang der Bevölkerung im erwerbsfähigen Alter zu verhindern.

Der Prognose zufolge wird das relative Gewicht der USA und der Europäischen Union im globalen politischen und wirtschaftlichen Machtgefüge bis 2025 weiter abnehmen und der Anteil Chinas und Indiens zunehmen. Beide Vorhersagen sind eigentlich schon wahr geworden. Dennoch gelingt es den USA weiterhin, ihre führende Rolle im internationalen System zu behaupten. Das multipolare internationale System wird zunehmend instabiler. Der Zusammenhalt zwischen den Staaten nimmt ab, weil die Zahl der Staaten zunimmt, die mehr Einfluss auf die Gestaltung der internationalen Angelegenheiten haben wollen. Die Tatsache, dass sich der relative Niedergang Europas und Japans beschleunigt, kann ebenfalls zur Verringerung des Zusammenhalts des internationalen Systems beitragen. (Matus, 2018: 3-21; Drygalla, 2021; Leibniz-Institut, 2016).

Wirtschaftlicher und demografischer Wandel in Deutschland

Nach den allgemeinen Prognosen konzentrieren wir uns auf die stärkste Volkswirtschaft Europas, auf Deutschland. Wie sehen Experten die Zukunft Deutschlands? Deutschlands führende Ökonomen prognostizieren übereinstimmend, dass der deutschen Wirtschaft Jahre der Schwäche bevorstehen. Der Grund dafür ist nicht einfach der russisch-ukrainische Krieg oder die Pandemie, sondern die fehlerhafte Wirtschaftspolitik der aktuellen Regierung.

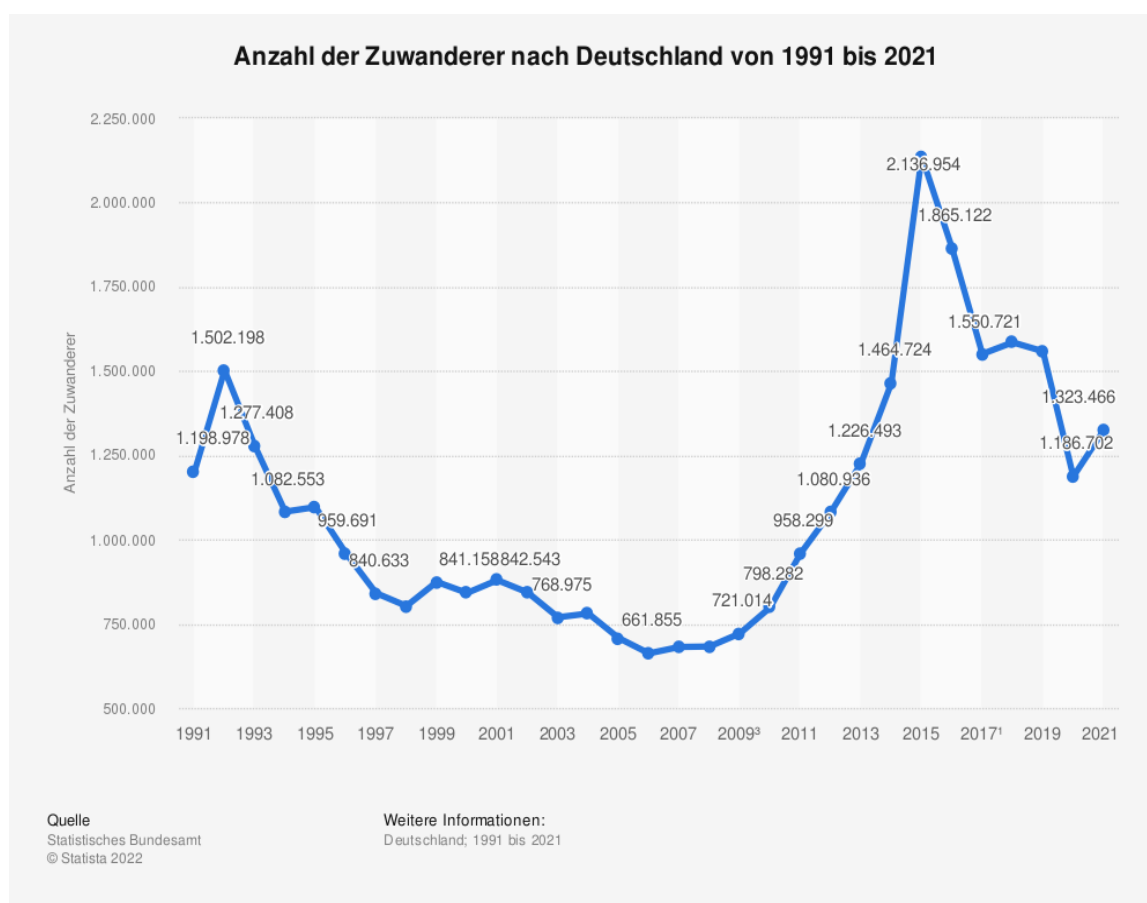
Als Gründe werden hierfür der Mangel an Fachkräften, die hohe Abhängigkeit von teuren Energieimporten und der hohe bürokratische Aufwand gesehen. Diese Probleme bremsen die deutsche Wirtschaft so sehr, dass sie nach Einschätzung von Ökonomen auf Jahre hinaus nicht aus der Rezession herauskommen werde. Der Autor des Artikels verweist auf das Deutsche Institut für Wirtschaftsforschung (DIW), das Weltwirtschaftsinstitut (IfW), das Leibniz-Wirtschaftsforschungsinstitut (RWI) und das Ifo Wirtschaftsforschungsinstitut. Die oben aufgeführten Institute sind sich einig, dass die jährliche Wachstumsrate mittelfristig unter einem Prozent liegen werde. Und das sei deutlich weniger als der Durchschnitt der letzten dreißig Jahre (Magyar Nemzet, 2023).

Der DIW-Präsident, Marcel Fratzscher nannte Gründe, die zu dieser wirtschaftlichen Situation geführt hätten. Die deutsche Bundesregierung macht den russischen Präsidenten Wladimir Putin und den russisch-ukrainischen Konflikt für die schlechte Wirtschaftsentwicklung verantwortlich. Allerdings ist es laut Experten der rot-grün-liberalen Regierung selbst zu verdanken, dass Deutschland noch über Jahre hinweg in wirtschaftlichen Schwierigkeiten stecken bleibt. Der Präsident des DIW sprach von großen Fehlern in der Wirtschaftspolitik. Er hält die bislang gescheiterte ökologische Transformation für eines der größten Probleme, die dazu führt, dass Deutschland zu stark von fossilen und sehr teuren Energieimporten abhängig ist. Zudem hat Deutschland den Übergang zu nachhaltigen und innovativen Technologien erst mit großer Verzögerung begonnen. Der zweite Fehler besteht in übermäßiger Bürokratie und Eigeninteressen, die private Investitionen behindern. Das dritte Problem ist der Mangel an staatlichen Investitionen. Das vierte Problem liegt laut Marcel Fratzscher im Mangel an Fachkräften. Dies wird in den kommenden Jahren noch deutlich gravierender werden und für viele Unternehmen eine existenzielle Bedrohung darstellen (Fratzscher, 2023). Vizepräsident Stefan Kooths am IfW Kiel beleuchtete die demografischen Themen. Er glaubte, dass eine alternde Gesellschaft typischerweise weniger in der Lage sei, sich an neue Technologien anzupassen. (Koch, 2021) Wie V4NA bereits berichtete, wird auch die Tatsache ein großes Problem darstellen, dass Deutschland aufgrund des demografischen Wandels bis 2035 sieben Millionen Arbeitskräfte verlieren wird. Dies entspricht einem Siebtel des Arbeitsmarktes. Die sogenannte „Babyboom“ – Altersgruppe, die zwischen 1945 und 1965 geboren wurde, wird bald in Rente gehen (Magyar Nemzet, 2023).

Die Studie von Tibor Tatay und Katalin Bándy analysiert die Auswirkungen der Massenmigration am Beispiel Deutschlands. Zur Untermauerung ihrer Argumente liefern sie detaillierte Statistiken. Die Studie beginnt zunächst mit einer Antwort auf den in Deutschland herrschenden Arbeitskräftemangel. Deutschland reagierte darauf mit einer äußerst liberalen Einwanderungspolitik. Nach den türkischen Gastarbeitern der 1960er Jahre gelangten im Jahr 2015 zahlreiche Migranten unkontrolliert nach Deutschland. Die überwiegende Mehrheit der Flüchtlinge waren junge Männer im erwerbsfähigen Alter, die motiviert zu sein schienen. Dies kam zu einem guten Zeitpunkt, da der Arbeitsmarkt der deutschen Wirtschaft jedes Jahr 400.000 neue Arbeitskräfte benötigte (Dernbach, 2022). Die Fachkräfte gingen davon aus, dass der deutsche Arbeitsmarkt sie schnell integrieren würde. Im Zeitraum 2017-2020 kamen laut deutschen statistischen Daten mehr als eineinhalb Millionen registrierte Flüchtlinge in Deutschland an

(Abbildung 1). Die Bundesregierung verzeichnete bis zum Sommer 2018 700.000 abgelehnte Anträge, und die Zahl derer, die nicht im Blickfeld der deutschen Behörden sind, aber im Land bleiben können, dürfte nahezu gleich hoch sein. Die deutsche Statistik erfasst seit 1900 die Bevölkerungsdaten des Landes. In den Jahren der beiden Weltkriege und seit 1972 war die Zahl der Sterbefälle durchgehend höher als die Zahl der Geburten. Die Geburtenrate ist über hundert Jahre hinweg deutlich gesunken, von 4,93 Prozent im frühen 20. Jahrhundert auf 1,59 Prozent im Jahr 2016. Neben der Alterung der indigenen Bevölkerung lässt sich auch ein Bevölkerungsrückgang vorhersagen. Bis zum Jahr 2030 kann prognostiziert werden, dass die deutsche Bevölkerung um rund 4,5 Millionen Menschen zurückgehen wird (Tatay et al, 2020:51-64). Im Jahr 2015 sagte der Direktor der Deutschen Bank, David Folkerts-Landau, dass eine Million Einwanderer das Beste seien, was Deutschland passieren könnte. Er räumte ein, dass Einwanderung zwar Geld kostet, Humankapital jedoch die wichtigste Ressource der Wirtschaft ist und sich Investitionen in dieses Kapital mit einer hohen Rendite auszahlen. Integrations- und Ausbildungsgelder, die für Einwanderer ausgegeben werden, sind gut angelegtes Geld, das sich in wenigen Jahren amortisiert (Jost, 2015).

Abbildung 1. Anzahl der Zuwanderer nach Deutschland von 1991 bis 2021

Quelle: Statista, 2022

Damit sich Einwanderer jedoch positiv auf die Bilanz der deutschen Staatsfinanzen in der Integrationsbilanz auswirken, müssen den Berechnungen zufolge mindestens sechzig Prozent von ihnen das durchschnittliche Bildungsniveau der deutschen Bevölkerung erreichen. Wenn ein geringerer Anteil der Einwanderer nur das durchschnittliche deutsche Bildungsniveau erreicht,

stellt die Einwanderung für den deutschen Steuerzahler eine zusätzliche Belastung dar und die positiven wirtschaftlichen Auswirkungen der Einwanderung sind nicht gewährleistet.

Der Optimismus hinsichtlich der wirtschaftlichen Vorteile der Einwanderung wird nicht von allen geteilt. Der Ökonom, Bernd Raffelhüschen kritisierte bereits 2015 die Inklusionskultur, da sie ihrer Meinung nach viel kosten werde und der deutschen Wirtschaft auf Dauer nicht diene. Vielmehr belastet es das Budget mit zusätzlichen Kosten, ohne dass eine Rendite wahrscheinlich wäre (Dams, 2015). Die Pflege, Berufsausbildung, Sprachausbildung und soziale Betreuung ungebildeter oder gering qualifizierter Menschen ist von unschätzbarem Wert und kann höhere Kosten verursachen als vorläufige Berechnungen. Es kann nicht davon ausgegangen werden, dass sich ausnahmslos alle Einwanderer als vollwertige, produktive Arbeitskräfte in den Arbeitsmarkt integrieren. Der Mangel an Bildung macht es ihnen nur schwer, macht ihre Karrieremöglichkeiten fast unmöglich, so dass viele Menschen im Sozialhilfe System bleiben. Diese Kosten müssen immer wieder finanziert werden, was durch Steuererhöhungen erhöht werden kann. Ab 2016 wären die Kosten nicht nur gesunken, sondern auch gestiegen. In den bisherigen Planungen war die Reduzierung der Aufwendungen bereits bis 2018 vorgesehen. In den Planungen für 2018 waren 21,4 Milliarden Euro enthalten. Für 2019 beliefen sich die geplanten Kosten auf 22,9 Milliarden Euro. Bisher waren in den geplanten Ausgaben für 2019 lediglich 17,1 Milliarden Euro enthalten. Aufgrund der Unsicherheit der Daten wird in der Studie nicht auf die Erhöhung der Sicherheits- und Strafkosten eingegangen, die mit der Masseneinwanderung verbunden sein können und auch die öffentlichen Finanzen belasten.

Die Tatay-Bándy-Studie erwähnt auch, dass die einheimische Bevölkerung den Großteil ihres Einkommens im Inland ausgibt. Dadurch erhöhen sich die Einnahmen des deutschen Staates durch Umsatzsteuern und Verbrauchsteuern. Allein ankommende männliche Einwanderer hingegen schicken von den ihnen zur Verfügung stehenden Beträgen Geld nach Hause, um die zu Hause zurückgebliebenen Familien zu unterstützen. Mit diesen Beträgen verringert sich die Höhe ihrer Ausgaben in Deutschland, sodass sie aus den ihnen zur Verfügung stehenden Geldbeträgen durch Umsatz- und Verbrauchssteuern zugunsten des deutschen Staates weniger Einnahmen erzielen als die einheimische Bevölkerung.

Die meisten Einwanderergemeinschaften in Deutschland sind muslimisch, aber auch die Neuankömmlinge sind muslimisch. Daher deckt die Studie soziale Faktoren ab, die das Bild von Einwanderern prägen. 13,4 Prozent der bereits in Deutschland lebenden Bürgerbevölkerung mit Migrationshintergrund verfügen über keinen allgemeinbildenden Bildungsabschluss. 38,4 Prozent von ihnen haben keinen Beruf. Von der indigenen Bevölkerung haben nur 1,7 Prozent keine Grundschulbildung und 14,5 Prozent keinen Beruf.

Die Arbeitslosenquote in Deutschland lag 2017 bei 5,7 Prozent und der größte Arbeitslosigkeitsdruck auf dem Arbeitsmarkt traf Muslime. 43,1 Prozent der Arbeitslosen in Deutschland haben einen Migrationshintergrund, in den westlichen Bundesländern sind es 49,5 Prozent, in einigen Bundesländern sind es aber auch 57,7 Prozent. Muslimische Einwanderinnen befinden sich in einer völlig anderen Situation als die einheimische, europäische Bevölkerung. Die Zugehörigkeit zur Religion des Islam bestimmt maßgeblich die Lebensweise der Frauen. Sie zeigt einen großen Unterschied zu dem, was heutzutage in Europa üblich ist. Die Hauptaufgabe der Frauen besteht darin, ihre Tugend zu bewahren. Dies ist die Grundlage der Ehre der Familie. Sie schulden ihrem Vater und bald auch ihrem Ehemann bedingungslosen Gehorsam und haben die Pflicht, Kinder zu gebären. Am liebsten einen Jungen. Diese religiöse Botschaft und die Bräuche schränken meist die Möglichkeiten der Frauen ein, sich gesellschaftlich zu engagieren. Daher ist die Schulbildung von Mädchen nicht unbedingt erforderlich. Ihre Eltern nehmen sie oft früh aus der Schule und bereiten sie auf ihre Hauptaufgabe vor, als treue muslimische Ehefrau und Mutter

der Familie zu dienen. Frauen aus Familien, die einer traditionellen islamischen Lebensweise folgen, stecken auf einem niedrigen oder gar keinem Bildungsniveau fest. Ihre Chancen auf dem Arbeitsmarkt sind gering. Ihr Auftreten im Erwerbsleben nimmt keine Ausmaße an, die den wirtschaftlichen Aufschwung dienen würden.

Die Studie untersuchte Daten des Statistischen Bundesamtes. Man kann beobachten, dass die Zuwanderungszahlen nach Deutschland hohe Werte aufweisen. Die Tatsache, dass die Zahl der unbesetzten Stellen immer noch hoch ist, wirft die Frage auf, wo die Mehrheit der arbeitsfähigen Einwanderer ist? Es ist davon auszugehen, dass der Arbeitsmarkt qualifizierte und deutschsprachige Mitarbeiter anstellt. So ist es leicht einzusehen, dass die Einwanderer im Sozialhilfe System zu suchen sind.

Sprachkenntnisse sind eine der Voraussetzungen für die Beschäftigung von Arbeitnehmern mit Migrationshintergrund. Statistiken zeigen, dass jeder dritte Einwanderer einigermaßen Englisch spricht, während nur 2 Prozent aller Neuankömmlinge Deutsch sprechen. Im Jahr 2016 nahmen knapp 340.000 Zuwanderer erstmals an einem Integrationskurs teil. Allerdings haben es in diesem Zeitraum nur 133.050 Teilnehmer erfolgreich abgeschlossen. Das sind nur 39 Prozent der Eingeschriebenen. Viele Menschen haben den Kurs, der 600 Stunden Deutschunterricht umfasste, vorzeitig abgebrochen. Oder auch wenn sie den Kurs besucht haben, haben sie die Abschlussprüfung nicht bestanden.

Bei der Analyse der Daten zeigt sich, dass auch das berufliche Qualifikationsniveau der Einwanderer unter dem deutschen Durchschnitt liegt. Auch dieser Umstand lässt sich nicht mit dem relativ jungen Alter der Einwanderer erklären. Ihre Berufsausbildung muss in dem Alter beginnen, in dem die Einheimischen ihre Ausbildung bereits abgeschlossen haben. Auch die Daten zur Bildung der Bewohner mit Migrationshintergrund der zweiten bis dritten Generation zeichnen ein besorgniserregendes Bild hinsichtlich des erwarteten beruflichen Qualifikationserwerbs der Neuankömmlinge. Die Situation wird durch den Rückgang der Teilnehmerzahlen an Sprachkursen und die im Vergleich zu den Erwartungen ausbleibenden Prüfungserfolge zusätzlich verschärft.

Die Studie liefert summative Ergebnisse unter Berücksichtigung der über mehrere Jahre gesammelten Fakten. Die Masseneinwanderung im Jahr 2015 löste in deutschen Wirtschaftskreisen grundsätzlich positive Erwartungen aus. In Kenntnis der demografischen Prozesse der einheimischen Bevölkerung Deutschlands wurde die Einwanderung als notwendig erachtet, um die Wirtschaft mit Arbeitskräften zu versorgen. Investitionen in die Integration außereuropäischer Einwanderer lohnen sich für Deutschland nur dann, wenn diese das durchschnittliche Bildungsniveau der einheimischen deutschen Bevölkerung erreichen. Allerdings zeigt die Erfahrung von 10 Jahren, dass es im Hinblick auf Ausbildungszeit und -kosten unwahrscheinlich ist, dass Einwanderer innerhalb von 10 Jahren in überwiegendem Maße das durchschnittliche Bildungsniveau einheimischer deutscher Einwohner erreichen werden. Dies gilt auch für Einwanderer aus Europa (Tatay et al., 2020: 51-64).

Die oben genannten Ansätze betrachten den Menschen als produktiven Faktor, also als Arbeitskraft. Der starke Anstieg der Belegschaft war notwendig, um die Löhne auf einem möglichst niedrigen Niveau zu halten (Bogár, 2022). [1] Die Kultur, die der Einzelne mitbrachte, wurde ignoriert. Aber Tatay-Bándys Analyse zeigt bereits, dass die Frage nicht mechanisch gelöst werden kann. Vor welchem Problem steht die deutsche Gesellschaft sonst noch, wenn sie den Arbeitskräftemangel mit Einwanderern füllen will?

Zusammenleben mit Migranten

Unter den größten Mitgliedsstaaten der Europäischen Union befindet sich Deutschland aus demografischen Gründen in der schwierigsten Situation (Abbildung 2). Der Prognose zufolge wird sich der deutliche Rückgang der Zahl der Menschen im erwerbsfähigen Alter bereits in der nächsten Periode auf das Wirtschaftswachstum auswirken (Portfolio, 2020). Auch Deutschland wollte diese Situation mit Hilfe von Einwanderern lösen. Er konzentrierte sich auf die Tatsache, dass die seit den 1970er Jahren schrumpfende deutsche Gesellschaft nicht in der Lage ist, die 400.000 neuen Arbeitskräfte zu produzieren, die jährlich für die wirtschaftliche Entwicklung erforderlich sind. Die von Angela Merkel verkündete „Willkommenskultur“ öffnete die Grenzen und in kurzer Zeit strömten Millionen registrierter und nicht registrierter Einwanderer ins Land. Deutschland sei zuversichtlich gewesen, dass die Integrationsprogramme die Integrationsschwierigkeiten der Neuankömmlinge erleichtern und überbrücken würden. Allerdings rechnete es nicht damit, dass die Integration nicht die erwarteten Ergebnisse bringen würde. Ganz zu schweigen davon, dass die Arbeitsmigranten ein Problem darstellen und die Wirtschaft beeinträchtigen können. Immer mehr Anzeichen deuten darauf hin, dass sich die Ankunft von Einwanderern nicht lohnt, sie führen jedoch immer mehr zu Spannungen in der Gesellschaft.

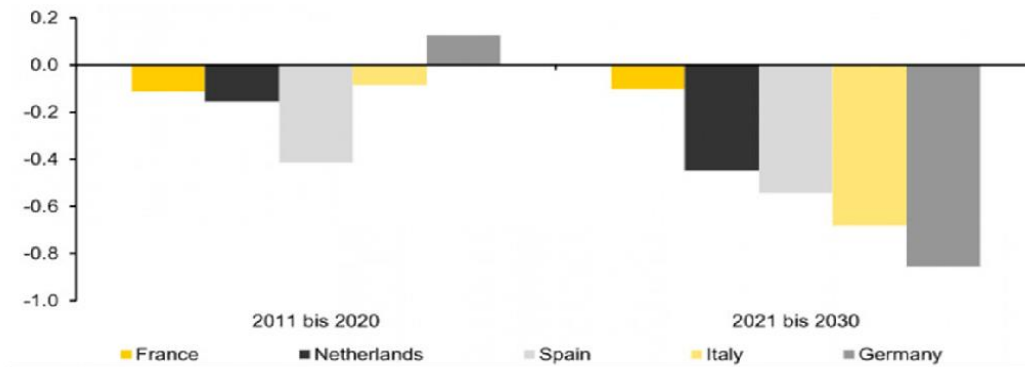
Unter Züge gedrängte Unschuldige, regelmäßige und massenhafte Messerstechereien auf der Straße und in den Fahrzeugen gehören in Deutschland zum Alltag. Die zuvor eklatanten Fälle werden immer häufiger (Kovács, 2019). Allerdings hat der Silvesterabend 2015/16 und 2022/23 tiefe Spuren im deutschen Gedächtnis hinterlassen. Vergewaltigte Frauen, angezündete Autos, angegriffene Polizisten, Sanitäter und Feuerwehrleute. In den Großstädten entstand enormer materieller und moralischer Schaden. Es verstärkte die Frustration der Deutschen, dass die Politik außer Empörung nicht viel tat. Und die Presse versuchte, mit Zurückhaltung auf die Ereignisse zu reagieren (Metropol, 2023).

Trotz großer Bemühungen offenbart der forensische Bericht der Polizei für das Jahr 2021 die allgemeine Desintegration von Migranten. Täter mit Migrationshintergrund stecken hinter 53,6 % der Eigentumsdelikte und 70,1 % der körperlichen Übergriffe (Bundeskriminalamt, 2021). All dies geht einher mit der Tatsache, dass einheimische Deutsche das Land in großer Zahl verlassen (Pataki, 2022; Kästner, 2022). Ein gewisser Prozentsatz ließ sich sogar in Ungarn nieder (Hecker, 2023; Huber, 2023). Sogar die Einwanderer sehen, dass Deutschland in Schwierigkeiten steckt, und machen es lächerlich. Laut dem deutsch-iranischen Einwanderungsautor und Kommentator Behzad Karim Khani werden Migranten bald Deutschland erben, nachdem die Bevölkerung ausgestorben ist (Origo, 2023; Junge Freiheit, 2023). [2]

Integration von Migranten in Deutschland

Arbeitskräftemangel ist in Deutschland nichts Neues. Aufgrund der rasanten wirtschaftlichen Entwicklung nach dem Zweiten Weltkrieg war der Arbeitskräftemangel auch in Deutschland ein Problem. Am 30. Oktober 1961 unterzeichneten Deutschland und die Türkei ein Abkommen, das türkischen Gastarbeitern die Arbeit in Deutschland ermöglichte. Dieser Vertrag sah ursprünglich eine Beschäftigungsdauer von zwei Jahren vor. Diese Einschränkung wurde jedoch 1964 außer Kraft gesetzt. Schon vor 2015 war sich Deutschland also der Schwierigkeiten bewusst, die die Akzeptanz der muslimischen Bevölkerung mit sich bringen könnte. Im Jahr 1961 kamen insgesamt 7.116 türkische Einwanderer nach Deutschland. Als die Ölkrise 1973 Deutschland erfasste, stand

das Land vor einem wirtschaftlichen Abschwung. Daher war es gezwungen, die Aufnahme ausländischer Arbeitskräfte einzustellen. Zu diesem Zeitpunkt betrug die Zahl der türkischen Gastarbeiter 910.500. Im Jahr 2011 lebten in Deutschland schon 2,6 Millionen Menschen türkischer Herkunft. Trotz des Anscheins einer Sesshaftigkeit galten sie in Deutschland aufgrund ihrer kulturellen Unterschiede als die am schwierigsten zu integrierende Gruppe (Ma7, 2011).

Abbildung 2. Deutsche Erwerbsbevölkerung schrumpft im Vergleich zu großen EU-Ländern am schnellsten Bevölkerung im erwerbsfähigen Alter (zwischen 15 und 64 Jahren), durchschnittliche prozentuale Veränderung im Jahresverlauf

Quelle: Portfolio, 2020

Viele der Gastarbeiter, die in den 1960er Jahren nach Deutschland kamen, befanden sich um 2011 im Rentenalter. Dennoch konnten sie nicht einmal damals kein Deutsch sprechen. Die meisten von ihnen halten es mittlerweile für einen Fehler, dass sie dem Erlernen der Sprache keine Aufmerksamkeit geschenkt haben. Schuld an den mangelnden Deutschkenntnissen waren aber auch die Firmen, die die Gastarbeiter angestellt haben. Die Unterbringung der türkischen Gastarbeiter erfolgte in kleineren, getrennten Wohnsiedlungen, in denen ausschließlich Gastarbeiter in den Häusern wohnten. Vier oder sechs lebten in einem Raum. Morgens und zum Schichtwechsel fuhren sie mit einem separaten Bus zu den Fabriken, wo sie auch unter sich waren. Jede Brigade bestand ausschließlich aus Türken, nur der Vorarbeiter war Deutscher. Und sie konnten bei Bedarf über einen Dolmetscher mit ihm kommunizieren. Neben den mangelnden Sprachkenntnissen sind auch die bereits erwähnten kulturellen Unterschiede ein ernstes Problem verursacht wie auch die Eheschließung. In der Türkei werden Mädchen im Alter von 13 bis 15 Jahren von ihren Eltern verheiratet. Dies war für die in Deutschland sozialisierten türkischen Mädchen kaum anzunehmen. Vor allem, wenn das Mädchen einen deutschen Ehemann wählte. Die Tatsache, dass die Töchter, die eine deutsche Schule besuchen, am Sportunterricht, am Schwimmunterricht und an Schulausflügen teilnehmen möchten, ist in den meisten türkischen Familien immer noch eine Konfliktquelle. Manche Eltern sehen darin eine moralische Gefahr und lehnen es völlig ab, dass ihre Töchter im Rahmen einer Studentenromantik mit Jungen ausgehen (Ma.hu, 2011).

Ein weiteres Problem war die ethnisch-religiöse Zusammensetzung der aus der Türkei Ankommenden. Bei den Ankömmlingen handelte es sich nicht nur um Türken, sondern auch um eine große Zahl Kurden, unter ihnen sind neben der Mehrheit der Sunniten auch Aleviten. Darüber hinaus sind in den letzten Jahrzehnten auch in Deutschland radikale religiöse Bewegungen entstanden, gegen die die Türkei immer wieder zum Vorgehen drängte. Die religiös-ethnischen

Gruppen, die in der Türkei mehr oder weniger unterdrückt wurden, befanden sich in Deutschland im Vergleich zu ihrem Heimatland in einem liberaleren Umfeld. Es gibt zum Beispiel einen sehr großen Unterschied zwischen einfachen Arbeitern, die religiös sind und denen, die aus der Türkei entsandten Imam besuchen, und einem qualifizierten Atheisten, der in der deutschen Bürokratie arbeitet. Im Laufe der letzten Jahrzehnte hat sich eine transnationale Gemeinschaft herausgebildet, in der sich Berufswege, die beide Länder verbinden, immer öfter vorgekommen sind, und andererseits hat auch die langsame kulturelle Distanzierung des in Deutschland lebenden Türkentums vom heimischen Türkentum begonnen. (Egresi, 2017: 30-31)

Die 1980er Jahre gelten in Deutschland als das „verlorene Jahrzehnt“ der Integration. Sie meinen dies, obwohl bereits 1978 die ersten administrativen Schritte zur Integration unternommen wurden. Es wurde eine Stelle als Ausländerbeauftragter eingerichtet. Aufgabe des Beauftragten war die Koordinierung von Integrationsmaßnahmen im Rahmen des Ministeriums für Arbeit und Soziales (BMAS). Obwohl sowohl der Beauftragte als auch das Ministerium zahlreiche Empfehlungen zur Notwendigkeit von Integrationsmaßnahmen formulierten, konnten keine großen Fortschritte erzielt werden. In politischen Kreisen wurde jedoch der Mangel an Integrationsmaßnahmen immer deutlicher. Der Beauftragte warnte bereits davor, dass das, was jetzt nicht in die Integration investiert werde, später für die Resozialisierung und die Polizei ausgegeben werde. Die wichtigste Erkenntnis seines Memorandums ist, dass Deutschland ein Einwanderungsland ist, da eine erhebliche Zahl von Gastarbeitern über einen längeren Zeitraum dort bleibt. Zu den Maßnahmen zur Integrationsförderung gehörten Programme zur Unterstützung der Integration junger Menschen für den Arbeitsmarkt. Die meisten dieser Kurse konzentrierten sich auf die deutsche Sprache und die für die Beschäftigung notwendige Weiterbildung. Die Regierung unterstützte weiterhin die Rückkehr von Einwanderern in ihr Herkunftsland, damit sich Gastarbeiter aus dem Ausland nicht zwangsläufig niederlassen. Bereits 1990, nach der deutschen Wiedervereinigung, enthielt das neue Ausländeraufenthaltsrecht Integrationsinstrumente. Es sah auch die Gleichheit vor Gericht und den Anspruch auf soziale Sicherheit sowie eine besser koordinierte Integration vor.

Der Wendepunkt für die Integration von Einwanderern und ihren Nachkommen war das Jahr 2005, als Angela Merkel deutsche Bundeskanzlerin wurde. Die neue Kanzlerin erklärte fast unmittelbar nach ihrem Amtsantritt, dass ein langfristiger, mehrstufiger Dialog zum Thema Integration notwendig sei. Nach 2005 begannen sie ernsthaft mit dem Aufbau der Integrationspolitik. Die sogenannte „Willkommenskultur“ erschien in der Gemeinsprache und die Betonung der Unterschiede rückte in den Vordergrund. „Willkommenskultur“ ist in erster Linie ein Projekt der politischen und gesellschaftlichen Elite sowie des Staates auf verschiedenen Ebenen der Staatsorganisation.

Ein wichtiger Schritt war im Jahr 2005 das neue Einwanderungsgesetz. Damit wurden die Rechtsstellung der Ausländer, das Asylrecht und das Recht auf Staatsbürgerschaft grundlegend reformiert. Als einer der Schritte wurde das Gesetz über die Rechtsstellung der Ausländer durch das Gesetz über den Aufenthalt, die Beschäftigung und die Integration von Ausländern ersetzt. Das Gesetz näherte sich der Integration aus mehreren Richtungen. Die Bundesregierung begann mit sogenannten Integrationskursen, in denen für die Einwanderer sechshundert Stunden Deutsch als Fremdsprache und dreißig Stunden deutsche Sozial- und Kulturkenntnisse erfasst wurden. Am Ende des Kurses gab es eine obligatorische Prüfung. Diese Kurse basierten auf einer Zusammenarbeit zwischen Bund und Ländern. Und das Migrationsamt hat sie überwacht. Die Integrationspolitik des Bundes stellte zwischen 2005 und 2016 eine Milliarde Euro für die Kurse bereit, Tendenz steigend. Darüber hinaus förderte der Bund zwei weitere Beratungsprogramme.

Die „Migrationsberatung für erwachsene Zuwanderer“ (MBE), die sich an erwachsene Migranten richtete. Die „Jugendmigrationsdienste“ (JMD) war für junge Einwanderer eingerichtet. Diese Programme wurden teilweise von den Ländern organisiert. Die Verwaltung und das Verständnis der Integrationspolitik wurden dadurch erschwert, dass es sich um ein übermäßig komplexes System handelte. Vertikal sind die Bundesländerebene, die sechzehn Länder, die Kommunalverwaltungen und horizontal die verschiedenen Staatsverwaltungsorganen zu sehen. Auf der dritten Seite stehen die NGOs, die die am stärksten benachteiligten Gruppen der Gesellschaft wie Kinder, Familien, Einwanderer und ältere Menschen unterstützen. NGOs spielten und spielen eine Schlüsselrolle bei der Integration von Einwanderern. Sie waren auf allen Ebenen vertreten. In vertikaler Richtung fehlt jedoch eine umfassende Integrationspolitik im Hinblick auf Kohärenz und Koordination. Den Grund dafür sieht Friedery darin, dass die Gesetzgebung des Bundes im gesamten Gebiet des Verbandes gelte, während die Gesetzgebung der Länder nur auf dem Gebiet des betroffenen Bundeslandes wirksam sei. Die Länder seien zudem berechtigt, Gesetze und Verordnungen zu erlassen. Damit verfügen sie nicht nur über Kompetenzen in Integrationsfragen, sondern sorgen auch für die Umsetzung der auf Bundesebene erlassenen Migrations- und Integrationsgesetze. Infolgedessen kann nicht nur die Gesetzgebung von Land zu Land unterschiedlich sein, sondern auch die Umsetzung der Bundesgesetze. Die Autonomie der Länder und Kommunalverwaltungen führt zu einer fragmentierten Integrationspolitik. Um die Wirksamkeit der Integration sicherzustellen, wurde 2007 der Nationale Integrationsplan erstellt, der erst 2012 unter dem Namen Nationaler Aktionsplan Integration (NAP) erneuert und ins Leben gerufen wurde. Ziel war es, die Entwicklung der gesellschaftlichen Integration in Deutschland zu beurteilen. Er hat sich zum Ziel gesetzt, jedes Jahr einen Integrationsbericht zu erstellen. Die daraus resultierenden Daten halfen, die Integration zu perfektionieren. Dabei wurden vorrangig die Bedürfnisse junger Menschen berücksichtigt und sowohl auf Landes- als auch auf lokaler Ebene Maßnahmen eingeführt, die auf Bildung, berufliche Karriere, Prävention von Schulabbruch und die Beteiligung der Eltern am Schulsystem abzielten. Dabei ging es um die Anerkennung im Ausland erworbener Qualifikationen. Der Eintritt von Einwanderern in den öffentlichen Dienst und das Gesundheits-/Sozialwesen erschien als Novum.

Da das Sprachenlernen eine effektivere Integration fördert, ist das Erlernen der deutschen Sprache besonders wichtig geworden. Man hat Deutschkurse und Integrationskurse gestartet, die vom Bund betreut wurden. Diejenigen, die den Kurs nicht bezahlen konnten, wurden unterstützt. Es wurden aber auch Bußgelder verhängt sowie Sanktionen wie die Ablehnung von Aufenthaltsgenehmigungsanträgen für diejenigen, die den Kurs besuchen mussten, aber die Prüfung nicht bestanden. Die Ergebnisse blieben nicht aus. Es wurden Verbesserungen beim Sprachlernen und der Sprachbeherrschung festgestellt. 55 % der Migranten verwendeten Deutsch im Familienkreis. Viele verbesserten ihre Sprachkenntnisse, hielten den Kontakt zu Deutschsprachigen und nutzten deutsche Medien. Am Ende der sechshundert Stunden Sprachkurs mussten sie die B1-Prüfung ablegen. Am Ende der sechzig Stunden Landeskunde mussten sie den Test „Leben in Deutschland“ bestehen. Kurse für Sprachlehrer wurden gestartet, um Kulturen zu verstehen, und wurden Lehrer mit Migrationshintergrund angestellt. Gemeinsam mit den Ländern wurden spezielle Kurse für das Erlernen des deutschen Alphabets bis zur Berufsausbildung ins Leben gerufen. Hauptverantwortlicher für die Integrationspolitik war das Innenministerium. Auf Bundesebene erleichterte und koordinierte das Bundesamt für Migration (BAMF) die Integration der Einwanderer in sprachliche und bildungssoziale Programme.

In Deutschland erhielten 61% der Migranten ihre Ausbildung im Ausland. Aufgrund des Zustroms von Gastarbeitern und ihren Familienangehörigen verfügen 35% der im Ausland geborenen Bevölkerung über ein geringes Bildungsniveau und 38% der Migranten verfügen nur über grundlegende Lese- und Schreibkenntnisse. Unter den Einwandererkindern hat nur jedes sechste einen Hochschulabschluss oder ein Meisterdiplom. Und bei den unter 35-Jährigen ohne Migrationshintergrund sogar jeder Dritte. Bei den schulischen Leistungen haben Kinder von Migranten offenbar aufgeholt. Im Bereich der Lesekompetenz lagen sie 2003 noch fast zweieinhalb Jahre hinter ihren Altersgenossen ohne Migrationshintergrund, 2012 hatte sich dieser Rückstand jedoch bereits halbiert. Erfreulich ist, dass in jedem zweiten Einwandererhaushalt Deutsch gesprochen wird, was den bereits erwähnten Sprachkursen zu verdanken ist. (Friedery, 2016: 23-32)

Friedery zeichnet ein optimistisches Bild über den Spracherwerb der Migranten. Was nicht auszuschließen ist, aber bei der Integration geht es nicht nur um Sprachkenntnisse. Dies belegen die bereits erwähnten Silvesterereignisse 2022/23 oder auch die oben zitierte Aussage des im Iran geborenen Schriftstellers. Es lohnt sich, einen Blick auf den Ansatz von Jutta Häuselmann zu werfen. Sie näherte sich dem Problem empathisch von der Seite der Prozesse, die bei Migranten ablaufen. Sie stellt den Prozess der Entfremdung der Migranten in der neuen Heimat plastisch dar. Der im Zielland ankommende Einwanderer erkennt schnell, dass alles, was er in seinem Herkunftsland gelernt hat, im Zielland nicht angewendet werden kann. Er wurde in eine soziale Situation gebracht, die ihm fremd ist und die er nicht versteht. Dies löst bei ihm negative Reaktionen aus. Zumal das zu Hause erlernte Wertesystem in der neuen Welt keine Gültigkeit mehr hat. Dadurch werden Abwehrreaktionen ausgelöst. Das erlernte Wertesystem hat in der neuen Welt keine Gültigkeit mehr, aber er versteht das neue Wertesystem noch nicht. Und genau diese Doppelsituation kann emotional zur Ablehnung der neuen Kultur führen und sich in extremen Erscheinungsformen manifestieren (Jutta Häuselmann, 2021). Im Extremfall äußert es sich in kriminellen Handlungen. Für die Migranten scheint es einen Weg zu geben, und dieser besteht darin, die ausgestreckte Hand der Bundesregierung, nämlich die Integrationsmöglichkeiten anzunehmen. Allerdings stammt die muslimische Mehrheit der ankommenden Einwanderer nicht aus den gebildeteren Schichten. Ohnehin fühlt sich die lokale Bevölkerung kulturell distanziert von den muslimischen Ausländern. Dies erhöht die Frustration der Migranten noch mehr. Eine Wohnsituation, in der die Spannungen zwischen Anwohnern und Migranten deutlich sichtbar sind, ist die Schule selbst. Aus einer mit Migranten gefüllten Schule z. B. im Berliner Kreuzberg verschwinden langsam die Anwohnerkinder. Während in den 1990er Jahren das Verhältnis von Migranten- und deutschen Kindern noch bei der Hälfte lag, hat sich dieses Verhältnis bis 2015 verschoben. Heute besuchen 90% der Kinder der Migranten diese Schule. Selbst wenn es größeres Opfer kostet, schicken die Anwohner ihre Kinder auf eine Schule, in der die Zahl der Kinder mit Migrationshintergrund gering ist, oder sie ziehen sogar an einen anderen Ort, an dem die Konzentration von Migranten gering ist. Wie die Studie erklärt, wenn die Integration der Migranten jemals scheitert, beginnt es sehr früh, im Schulalter (Dierks et al., 2015).

Auch Thilo Sarrazins Prognose zeichnet ein düsteres Bild über die Zukunft für Deutschland. Er spricht über die extreme Natur des politischen Islam. Er stellt fest, dass die Gefahren des Islamismus (Radikalismus und Gewalt) vom Islam ausgehen und auf die ideologischen Prinzipien der Religion zurückzuführen sind. Seiner Ansicht nach fehle Deutschland die nötige Mehrheit, um die Tendenzen des Islamismus zu erkennen und daraus Konsequenzen zu ziehen. Wie Behzad Karim Khani geht er davon aus, dass die demografische Entwicklung dazu führen wird, dass

Muslime in wenigen Jahrzehnten sowohl in Deutschland als auch in Europa die Mehrheitsbevölkerung darstellen werden. (Sarrazin, 2019)

Zusammenfassung

Die alle vier bis fünf Jahre vom National Intelligence Council veröffentlichte Global Trends-Studie und der Global Risks Report, der vor den Jahrestagungen des Weltwirtschaftsforums in Davos veröffentlicht wird, geben Prognosen für 5 bis 10 Jahre ab. Anhand der in der Welt sichtbaren Zeichen erstellen sie Prognosen über die zu erwartenden ökologischen, demografischen und politischen Bewegungen. Diese Prognosen sind, auch wenn sie nicht alles im Voraus sehen können, mehr oder weniger in der Lage, eine grobe Schätzung zu liefern. Laut der 2008 veröffentlichten Prognose bis 2025 werden neben wachsenden geopolitischen Herausforderungen auch rasche Veränderungen der internationalen Ordnung erwartet. Dies erwies sich im Falle Deutschlands als sehr zutreffend. Der demografische Rückgang erschwerte die Lage Deutschlands seit den 1970er Jahren. Der Import türkischer Gastarbeiter schien zunächst eine Lösung zu sein. Schon damals wurden die Deutschen mit der Problematik der Integration von Muslimen vertraut. Angela Merkel reagierte auf die Einwanderungswelle nach Europa im Jahr 2015 ermutigend und kündigte eine „Willkommenskultur“ an. Dann erklärte Deutschland, es sei ein Einwanderungsland. Nun zeigt sich jedoch, dass bei den Berechnungen zahlreiche Faktoren nicht berücksichtigt wurden.

Notizen

- [1] Die Herren der Welt brauchten kein Bevölkerungswachstum, sondern riesige Herden von Menschen als gehorsame Arbeitstiere, die künstlich, in großen Mengen produziert werden als „biologisches Zubehör“ des Kapitals. (Bogár, 2022: 149)
- [2] „Sie sterben weg, und Ihr Land braucht für die kommenden 15 Jahre circa 400.000 neue Arbeitskräfte, das heißt ungefähr eine Million Einwanderer pro Jahr. Wir Migranten werden dieses Land wohl erben“, faßte Khani die Zukunft Deutschlands zusammen. „Wir könnten hier also auf Zeit spielen. Auf eine Zeit, die Sie nicht haben.“ (Junge Freiheit, 2023)

Literatur

- Bogár, L. (2022): *A káosz elmélete és gyakorlata*. Köröstárkány-Balatonfőkajár: Kárpátia Stúdió.
- Bundeskriminalamt (2021): *Kriminalität im Kontext von Zuwanderung, Kernaussagen*. Webseite: Bundeskriminalamtes. Datum des Herunterladens: 15. 04. 2023. Quelle: https://scholar.google.hu/scholar?q=Bundeskriminalamt,+Kriminalit%C3%A4t+im+Kontext+von+Zuwanderung,+Kernaussagen,+2021,&hl=hu&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar
- Cioran, E.M. (2008): *Werke*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Dams, J. (2015): *Flüchtlingskrise könnte fast eine Billion Euro kosten*. Webseite: Die Welt. Datum des Herunterladens: 14. 04. 2023. Quelle: <https://www.welt.de/wirtschaft/article149234485/Fluechtlingskrise-koennte-fast-eine-Billion-Euro-kosten.html>
- Dernbach, A. (2022): *Arbeitsmigration: Die Wirtschaft braucht Migranten – die Behörden mauern*. Webseite: Tagesspiegel. Datum des Herunterladens: 14. 04. 2023. Quelle: <https://www.tagesspiegel.de/politik/die-wirtschaft-braucht-migranten-die-behorden-mauern-8588011.html>
- Dierks, B. – Götz, U. – HambergerK. (2015): *Den Deutschen fehlen Fachkräfte*. Webseite: Deutschlandfunk. Datum des Herunterladens: 19. 04. 2023. Quelle: <https://www.deutschlandfunk.de/zuwanderung-und-integration-den-deutschen-fehlen-fachkraefte-100.html>
- Drygalla, A. – Holtemölle, rO. – Lindner, A.(2021): *Internationale Konjunkturprognose und konjunkturelle Szenarien für die Jahre 2020 bis 2025*. Webseite: IWH, Leibniz-Institut für Wirtschaftsforschung. Datum des Herunterladens: 02. 05. 2023. Quelle: <https://www.iwh-halle.de/publikationen/detail/internationale-konjunkturprognose-und-konjunkturelle-szenarien-fuer-die-jahre-2020-bis-2025/>
- Egeresi, Z. (2017): Merre tovább? A német–török kapcsolatok a 2017-es német választás után, In: *Nemzet és Biztonság*, 10 (6), 28–40.
- Fratzscher, M. (2023): *Deutschland muss weg vom Primat der Wirtschaft*. Webseite: Spiegel. Datum des Herunterladens: 2023. 28. 04. 2023. Quelle: <https://www.spiegel.de/wirtschaft/deutschland-muss-weg-vom-primat-der-wirtschaft-gastbeitrag-von-marcel-fratzscher-a-b6e4c3a7-9597-4f08-b9f3-eb31d243cd0f>
- Friedery, R. (2016): Migráció és integráció: a német modell. In: *Acta Humana*, 10(4), 23–32.
- Häuselmann, J. (2021): *So gelingt Integration von Eltern mit Migrationshintergrund*. Webseite: Wolters Kluwer. Datum des Herunterladens: 08. 05. 2023. Quelle: <https://www.wolterskluwer.com/de-de/expert-insights/integration-eltern-mit-migrationshintergrund>
- Hecker, F. (2023): *Ezrével költöznek Magyarországra a németek – és ez már a német közmédiának is szemet szúrt*. Webseite: Világgazdaság. Datum des Herunterladens: 20. 04. 2023. Quelle: <https://www.vg.hu/kozelet/2023/04/ezrevel-koltoznek-magyarorszagra-a-nemetek-es-ez-mar-a-nemet-kozmedianak-is-szemet-szurt>
- Huber, P. (2023): *Rentner-Flucht nach Ungarn: Deutsche wandern aus – wegen Geld und Politik*. Webseite: Merkur. Datum des Herunterladens: 20. 04. 2023. Quelle: <https://www.merkur.de/wirtschaft/ruhestand-ungarn-auswandern-flucht-kosten-politik-rente-rentner-92056756.html>
- Jost, S. (2015): *Flüchtlinge sind eine Riesenchance für Deutschland*. Webseite: Welt. Datum des Herunterladens: 17. 04. 2023. Quelle:

- <https://www.welt.de/wirtschaft/article149914423/Fluechtlinge-sind-eine-Riesenchance-fuer-Deutschland.html>
- Junge Freiheit (2023): *Iranischstämmiger Publizist stimmt Deutsche auf ihr Wegsterben ein*. Webseite: Jungefreiheit. Datum des Herunterladens: 18. 04. 2023. Quelle: <https://jungefreiheit.de/politik/deutschland/2023/deutsche-sterben-weg/>
- Kästner, M. (2022): *Hunderttausende deutsche Fachkräfte wandern aus – kommen aber auch wieder*. Webseite: MDR.DE. Datum des Herunterladens: 26. 04. 2023. Quelle: <https://www.mdr.de/nachrichten/deutschland/wirtschaft/arbeitsmarkt-fachkraefte-abwanderung-100.html>
- Koch, M. (2021): *Konjunkturforscher: Die Alterung wird zum Preistreiber*. Webseite: RND. Datum des Herunterladens: 19. 04. 2023. Quelle: <https://www.rnd.de/politik/konjunkturforscher-die-alterung-wird-zum-preistreiber-4MVEU7OYPPBOXPPX7OWXLJXLJM.html>
- Kovács, A. (2019): *Válsághelyzetben Németségban az erősök migránsok miatt*. Webseite: Origo. Datum des Herunterladens: 20. 04. 2023. Quelle: <https://www.origo.hu/nagyvilag/20190730-nemetorszag-az-osszeomlas-szelen-all-az-illegalis-migracio-miatt.html>
- Leibniz-Institut für Finanzmarktforschung SAFE (2016): *Aktueller Ausblick für die Weltwirtschaft*. Webseite: SAFE. Datum des Herunterladens: 05. 05. 2023. Quelle: <https://safe-frankfurt.de/de/aktuelles/alle-news/einzelansicht/iwf-aktueller-ausblick-fuer-die-weltwirtschaft.html>
- Magyar Nemzet (2023): *A német gazdaság gyenge pontjai*. Webseite: Magyar Nemzet. Datum des Herunterladens: 02. 05. 2023. Quelle: <https://magyarnemzet.hu/gazdasag/2023/02/a-nemet-gazdasag-gyenge-pontjai>
- Ma7 (2011): *A török vendégmunkások fénykora Németségban*. Webseite: Ma7. Datum des Herunterladens: 29. 04. 2023. Quelle: <https://ma7.sk/kozelet/a-torok-vendegmunkasok-fenykora-nemetorszagban>
- Ma.hu (2011): *Vendégmunkásokat hívtak, ám emberek érkeztek*. Webseite: Ma.hu. Datum des Herunterladens: 29. 04. 2023. Quelle: https://www.ma.hu/uzlet/112733/Torokok_Nemetorszagban_50_ev_dolgos_ev_idegen_fol_don
- Matus, J. (2018) Globális trendek és kockázatok a 21. században – az első évtized, *Nemzet és Biztonság*, 10(4), 3-21. <https://doi.org/10.32576/nb.2019.1.3>
- Metropol (2023): *"Vért izzadva" próbálta eltussolni a szilveszteri migránsterrort a német köztévé*. Webseite: Metropol. Datum des Herunterladens: 29. 04. 2023. Quelle: <https://metropol.hu/aktualis/2023/01/vert-izzadva-probalta-eltussolni-a-szilveszteri-migransterrort-a-nemet-kozteve>
- Origo (2023): *Drámai jósolat: a németek kihálnak*. Webseite: Metropol. Datum des Herunterladens: 27. 04. 2023. Quelle: <https://www.origo.hu/nagyvilag/20230128-a-nemetek-kihálnak-a-migransok-megoroklik-az-orszagot.html>
- Pataki, Z. (2022): *Az iszlamizáció elől menekülnek Paraguayba*. Webseite: Magyar Hírlap. Datum des Herunterladens: 25. 04. 2023. Quelle: <https://www.magyarhirlap.hu/kulfold/20220427-egyretobb-a-nemet-kivandorlo>
- Portfolio (2020): *Hatalmas bajban Németség – Hogy másznak ki ebből*. Webseite: Portfolio. Datum des Herunterladens: 20. 04. 2023. Quelle: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200119/hatalmas-bajban-nemetorszag-hogy-masznak-ki-ebbol-412809>
- Sarrazin, T. (2010): *Deutschland schafft sich ab, Wie wir unser Land aufs Spiel setzen*. München: DVA.
- Sarrazin, T. (2019): *Ellenséges hatalomátvétel*. Budapest: Századvég Kiadó.

- Statista (2022): *Anzahl der Zuwanderer nach Deutschland von 1991 bis 2021*. Webseite: Statista. Datum des Herunterladens: 17. 04. 2023. Quelle: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/28347/umfrage/zuwanderung-nach-deutschland/>
- Suhajda, A (2021): Integrációs tapasztalatok Ausztriában és Németországban 2015 után, In: Baráth, N. E. – Mezei, J. (szerk.): *Rendészet – Tudomány – Aktualitások*. Budapest: Konferenciakötet, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Rendészettudományi Osztály, 80-88.
- Tatay, T. – Bándy, K. (2020): A tömeges migráció gazdasági hatásainak elemzése a német adatok tükrében. In: *Pénzügyi Szemle*, 10(1), 51–64. https://doi.org/10.35551/PSZ_2020_1_5
- V4NA (2023): *A bevándorló író szerint a migránsok öröklik Németországot, miután kihalt a lakossága*. Webseite: V4NA. Datum des Herunterladens: 05. 04. 2023. Quelle: <https://magyarnemzet.hu/kulfold/2023/01/a-bevandorlo-iro-szerint-a-migransok-oroklik-nemetorszagot-miutan-kihalt-a-lakossaga>

Autor | Author | Szerző

Mohácsi János Péter

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9454-5065>

Dr., PhD

egyetemi adjunktus

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet, Idegen Nyelvi Tanszék

e-mail: mohacsi.janos.peter@uni-mate.hu

Dieser Artikel unterliegt der folgenden Art von Creative Commons 4.0-Standardlizenz:

[CC-BY-NC-ND-4.0.](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Fókuszban az alkalmazott kompetenciák és a kulturális intelligencia

Varga Erika – Szira Zoltán

Összefoglalás

Cikkünk az a céllal íródott, hogy rávilágítson a kompetenciák fontosságára és életünkben betöltött szerepére, hiszen sokszor nem vagyunk tudatában annak, hogy mennyi kompetenciánk van, és valójában mennyit is használunk közülük nap mint nap például társas kapcsolatainkban. A személyes kompetenciák növelhetik a foglalkoztathatóságot, a munkaerő-piaci sikeresség és versenyképesség esélyét, valamint néhány olyan személyiségjegyet, amelyek erőteljes hatást gyakorolnak a felvételi döntésekre. A kommunikációs készségek és a nyelvi kompetencia szintén nagyban hozzájárul az ideális jelölt kiválasztásához, nem beszélve a kultúrák közötti és multikulturális kommunikációról, valamint a kulturális intelligenciáról, amelyek mind-mind nélkülözhetetlenné váltak globalizálódó világunkban. A szociokulturális kompetenciákat manapság szintén kulcsfontosságúnak tekintjük.

A tanulmány áttekintést nyújt a leggyakoribb kulcskompetenciákról, amelyek nemcsak a munkaerőpiacon, hanem a mindennapi helyzetekben is előfordulnak. Jelen elemzés elsősorban a szakirodalomból származó kulcsfontosságú megállapításokat tartalmazza, tehát műfaj tekintetében áttekintő, kritikai cikk.

Kulcsszavak: *személyes kompetencia, kommunikáció, foglalkoztathatóság, interkulturalitás, kulturális intelligencia, szociokulturális kompetencia*

Applied Competences and Cultural Intelligence in Focus

Abstract

The objective of this article is to highlight the importance of competences and their role in our lives, as we are often unaware of how many competences we have and how many of them we actually use on a daily basis, for example in our social relationships. Personal competences can increase employability, the chances of success and competitiveness in the labour market, and some personal characteristics that have a strong impact on hiring decisions. Communication skills and language competences also contribute greatly to the selection of the ideal candidate, not to mention intercultural and multicultural communication and cultural intelligence, all of which have become indispensable in our globalising world. Socio-cultural competences can also be seen as essential nowadays.

This paper provides an overview of the most common key competences, which are not only found in the labour market but also in everyday situations. The present analysis is mainly based on key findings from the literature and is therefore a review article in terms of genre.

Keywords: *personal competence, communication, employability, interculturalism, cultural intelligence, socio-cultural competence*

Bevezetés

Napjainkban a világ összezsugorodik, globális faluvá válik, miközben a különböző kultúrák vezetői felismerik, hogy együtt kell működniük. Ez a kultúrák közötti kommunikációt is magában foglalja. Részben a kommunikációs technológiáknak köszönhetően a határok elmosódnak a köz- és magán-szféra, valamint a kormányzati és nem kormányzati szektorok között, és gyakran az emberek nehezen értik meg egymást. A kulturális intelligencia az egyik olyan tényező, amely segítheti a kölcsönös megértést (Livermore, 2011). A hatékony interkulturális kommunikáció lehetővé teszi az üzleti szakemberek számára, hogy kapcsolatokat építsenek, és elkerüljék egymás megsértését vagy megbántását. A sikeres projektvezetők felismerik és elismerik, hogy a különböző országok és hátterek miatt az emberek másképp viselkednek (Livermore–Van Dyne, 2015).

A nemzetközi üzleti életben az eladó általában alkalmazkodik a vevő kulturális normáihoz. A más országokba látogatóknak tisztában kell lenniük a helyi szokásokkal, hagyományokkal és protokollal. A nemzetközi üzleti gyakorlatok alapos ismeretének fontosságát nem lehet alábecsülni a globális partnerségekről tárgyalni kívánó vállalatok számára. Ha az emberekkel való együttműködésre összpontosítunk,

ahelyett, hogy csak az aktuális üzletet kötnénk, olyan hosszú távú kapcsolatot alakíthatunk ki, amely mindkét fél számára előnyös. Ha felismerjük, hogy a különböző kultúrák másképp reagálnak a formalításra, másképp érzékelik az időt és másképp fejezik ki magukat, hatékonyabban tudunk más kultúrákban élő emberekkel marketingelni, eladni, menedzselni vagy tárgyalni, miután szociokulturális kompetenciát szereztünk.

A fenti bevezetőből is látszik, milyen sok kompetenciával rendelkezünk. Tartalmi és terjedelmi korlátok miatt a következő részben a foglalkoztatást és az ehhez kapcsolódó főbb kompetenciák körét, illetve a kulturális intelligenciát elemezzük.

Foglalkoztathatóság

A foglalkoztathatóság úgy definiálható, mint értékteremtő munkahelyek létrehozása, a munkáért járó kompenzáció, és ezzel egyidejűleg a jövőbeni munkalehetőségek növelése. Utóbbira nagyon nagy szükség van, hisz a pandémia olyan negatív folyamatokat is elindított, mint például a munkanélküliség (Tóth et al., 2023), megváltoztatta a (köz)munka megítélését (Csehné Papp et al., 2018) és tovább élte a már meglévő regionális különbségeket (Csehné Papp – Hajós, 2011). A foglalkoztathatóság egy olyan vezetési filozófia, amely elismeri, hogy a foglalkoztatás és az üzleti siker a munkavállalók erőfeszítéseiből, innovációjából, szakértelméből, az összes munkavállaló kezdeményezéséből, kreativitásából és kompetenciájából ered.

A foglalkoztathatóság olyan munkakörnyezet megteremtését jelenti a munkavállalók számára, amely ösztönzőket kínál a személyes és karrierfejlesztésre. A diploma tudományterülete és a tudományos képességek befolyásolhatják a pályaválasztást, de a készségek, az értékek, az érdeklődés és a személyiség ugyanolyan fontosak lesznek a végső pályaválasztási döntés meghozatalában.

A foglalkoztathatóság kapcsán ismét említést kell tenni a kompetenciákról. Az elmúlt 50 évben számos kompetenciamodell született (Spencer–Spencer 1993; Bartram, 2005; Kurz, 1999; Borman–Motowidlo; 1993, Hogan–Holland, 2003; Campbell et al., 1993). Azonban nem minden szerző támogatta a kompetenciamodelleket vagy magát az elképzelést. Akik ellene voltak, megjegyezték, hogy nehéz, drága és időigényes a használata (Herzberg, 2003). Dalton (1997) is azzal érvel, hogy a jelenlegi kompetenciamódszerekből hiányzik a jövőorientáltság.

Kutatásaink során (Varga et al., 2017a; Varga et al., 2017b) rámutattunk, hogy a sikeres vállalkozóvá váláshoz elkerülhetetlen készségeket és képességeket (rugalmasság, döntéshozatal, diszkréció, kockázatvállalás és kitartás) elsősorban a felsőoktatásnak kell fejlesztenie. Kiderült az úgynevezett modern vállalkozói kompetenciák (IKT: kommunikáció, idegen nyelv, informatika) fontossága, ami tökéletes összhangban van az üzleti szektor követelményeivel.

A kulturális intelligencia

A kulturális intelligencia (kulturális hányados vagy CQ) röviden úgy határozható meg, mint a kultúrák közötti hatékony kapcsolatteremtés és munkavégzés képessége. A menedzsment és a szervezeti pszichológia egyik elmélete, amely szerint az egyén kulturális háttérének a viselkedésére gyakorolt hatásának megértése alapvető fontosságú a hatékony üzleti tevékenységhez. Azt is méri, hogy az egyén mennyire képes sikeresen részt venni bármilyen (társadalmi) környezetben (Ang-Van Dyne, 2008).

A kulturális intelligencia azon kognitív, motivációs és viselkedési képességekre utal, amelyek lehetővé teszik az egyének és csoportok hiedelmeinek, értékeinek, attitűdjeinek és viselkedésének megértését és hatékony reagálását komplex és változó körülmények között, a kívánt változás elérése érdekében. A kulturális intelligencia valakinnek az a képessége, hogy alkalmazkodni tud a különböző kultúrákhoz, és meg tudja érteni az emberek értékeit, hiedelmeit, attitűdjeit és viselkedését. A kulturálisan intelligens emberek ezt az információt aztán fel tudják használni arra, hogy kommunikáljanak, együttműködjenek és tárgyaljanak a különböző háttérű emberekkel (Earley, 2002).

Bhagat (2006) szerint a magas érzelmi intelligenciával rendelkező emberek képesek felfogni mások érzelmeit, vágyait és szükségleteit. A magas kulturális intelligenciával rendelkezők ráhangolódnak a különböző kultúrákból származó emberek értékeire, hiedelmeire, attitűdjeire és testbeszédére; és ezt a tudást arra használják, hogy empátiával és megértéssel lépjenek kapcsolatba.

A magas kulturális intelligenciával rendelkező emberek nem minden kultúra szakértői; inkább a megfigyelést, az empátiát és az intelligenciát használják az emberek és a helyzetek értelmezésére, és arra, hogy megalapozott döntéseket hozzanak arról, hogy mások miért viselkednek úgy, ahogyan viselkednek. A kulturális intelligenciát saját cselekedeteik megfigyelésére is használják. Ahelyett, hogy gyors ítéleteket hoznának vagy sztereotípiákra hagyatkoznának, megfigyelik, mi történik, és a saját viselkedésüket ennek megfelelően alakítják.

A kulturális intelligencia kapcsolódik az érzelmi intelligenciához, de ott folytatja, ahol az érzelmi intelligencia abbahagyja. A magas érzelmi intelligenciával rendelkező személy felfogja, hogy mi tesz minket emberré, ugyanakkor azt is, hogy mi különböztet meg minket egymástól. A magas kulturális intelligenciával rendelkező személy valahogy ki tudja szűrni egy személy vagy csoport viselkedéséből azokat a jellemzőket, amelyek minden emberre és minden csoportra igazak lennének, azokat, amelyek csak erre a személyre vagy erre a csoportra jellemzőek, és azokat, amelyek sem nem univerzálisak, sem nem sajátosak. A kultúra az a hatalmas terület, amely e két pólus között helyezkedik el (Crowne, 2008).

A CQ azonban különbözik az IQ-tól, mivel nem számszerűsíthető pontszámmal. Nincs egyszerű kulturális intelligencia-skála, amelyhez mérhetnénk magunkat, így nem hasznos a CQ-ra számként gondolni.

A kulturális intelligencia fejlesztésének számos oka van. Először is, a kulturális intelligencia fejlesztése segít abban, hogy hatékonyan tudjunk együtt dolgozni olyan emberekkel, akik különböznek tőlünk. Ez jelentheti a különbséget a siker és a kudarc között, és a különbséget a problémák meg-

oldása és a problémák generálása között. A magas kulturális intelligencia abban is segít, hogy kapcsolatot építsen ki egy új csapattal, alkalmazkodjon egy új részleghez, vagy jól működjön együtt csapatok közötti is.

Végezetül pedig a magas kulturális intelligencia az új kultúrában való erős munkateljesítmény előrejelzője. A kutatások azt támasztják alá, hogy a magas kulturális intelligenciával rendelkező szakemberek sikeresebbek a nemzetközi megbízatásokban. Hatékonyabban dolgoznak együtt különböző csoportokkal, és könnyebben alkalmazkodnak az új kultúrában való élethez és munkához.

Jó hír, hogy bárki fejlesztheti kulturális intelligenciáját. David Livermore, a kulturális intelligencia szakértője és a 2011-ben megjelent „A kulturális intelligencia különbsége” című könyv szerzője szerint négy dolog járul hozzá ehhez: belső indíték, tudás, stratégia és cselekvés.

Anyag és módszer

A kutatás fő módszereként kvalitatív vizsgálatot végeztünk, elsősorban az összegyűjtött nemzetközi szakirodalomra támaszkodva. Ezt követően egy félig strukturált interjúvezetés (és szabad beszélgetések) alapján fókuszcsoportos interjúkra került sor heterogén csoportokban.

A második fázisban a kvalitatív adatokat feldolgoztuk és feltártuk a köztük lévő kapcsolatokat. Arra is kíváncsiak voltunk, hogy milyen típusú kompetenciákat használnak az emberek, és milyen típusúakkal vannak valójában tisztában.

Eredmények

Az egyik legfontosabb megállapítás, amelyben a résztvevők egyetértettek az volt, hogy nem lehet pusztán a diplomára hagyatkozni egy jó állás megszerzéséhez. A készségek, képességek és személyes tulajdonságok megfelelő keverékére van szükségük ahhoz, hogy megnyíljanak a lehetőségek. A diploma minősítése és a tudományos képességek befolyásolhatják ugyan a pályaválasztást, de a készségek, az értékek, az érdeklődés és a személyiség ugyanolyan fontosak.

A munka világa folyamatos változásban van. A munkáltatók olyan diplomásokat és gyakornokokat keresnek, akik vállalkozó szelleműek, találékonyak és alkalmazkodóképességgel rendelkeznek, és akiknek számos olyan készségük van, amelyek a legkülönbözőbb területeken hasznosíthatók. Ezeket nevezzük foglalkoztathatósági készségeknek. Olyan készségek fejlesztésére kell törekednie, amelyeket a munkáltatók keresnek, és amelyek az Ön személyiségét, érdeklődését és képességeit is tükrözik.

Milyen készségeket várnak el a munkáltatók a diplomásoktól? Ez az egyik legfontosabb kérdés, amelyre ez a cikk választ kíván adni.

A munkáltatók olyan készségeket értékelnek, mint a kommunikáció, a csapatmunka, a vezetői képesség, a kezdeményező-készség, a problémamegoldás, a rugalmasság és a lelkesedés. Sok készség átfedésben van egymással. Ha egy készséget fejlesztesz, számos más készségben is fejlődhetsz.

A kompetenciák fontos szerepet játszanak az oktatásban, bár az is igaz, hogy nem mindig a munkaerőpiacon elengedhetetlenül szükséges kompetenciákat fejlesztik az oktatásban (Cseh-Papp, 2011; Varga et al., 2017).

Boyatzis (1982) szerint a munkakompetencia egy személy olyan alapvető tulajdonsága, amely kiváló vagy hatékony teljesítményhez vezet vagy azt okozza. Egy másik hasznos forrás a Spencer–Spencer (1993) által 10 évvel később írt könyv, amelyben több mint 1500 kompetenciamodell található. Ennek eredményeként bizonyos pozíciókhoz kompetenciaprofilok születtek, amelyeket gyorsan át lehetett tekinteni. Spencer és Spencer által a kompetenciákra vonatkozó, széles körben

elterjedt

definíció a következő: „A kompetenciák az egyén olyan alapvető jellemzői, amelyek ok-okozati összefüggésben állnak a kritériumra hivatkozó hatékony és/vagy kiváló teljesítményhez egy munkakörben vagy helyzetben” (Spencer–Spencer, 1993: 9).

A diákok úgy gondolják, hogy a sikeres karrierhez a legtöbb esetben jó kommunikációs készség, informatikai és idegennyelv-ismeret szükséges. Az IKT-t a tárgyalási technikák követik. Jelenleg a munkaerő-piaci igényekhez igazodó, megfelelő, a gyakorlatban is használható ismeretekre van szükség. A személyiségjegyek és a személyes kompetenciák fejlesztése is hangsúlyt kap napjainkban.

A diákok egyetértenek abban is, hogy az új ismeretek megszerzése szintén elengedhetetlen a sikerhez. Ez rávilágít az olyan fogalmak életképességére is, mint az élethosszig tartó tanulás.

Az eredmények szerint bizonyos készségek és képességek elkerülhetetlenek ahhoz, hogy valaki sikeres alkalmazott vagy vállalkozó legyen (rugalmasság, döntéshozatal, diszkréció, kockázatvállalás és kitartás), de ha valaki nemzetközi menedzseri munkát szeretne végezni, akkor további kompetenciákkal kell rendelkeznie, mint például a kultúrák közötti, multikulturális kompetencia, szociokulturális kompetencia és kulturális intelligencia.

A kultúrák közötti üzleti kapcsolatok kulcsa az, hogy elég jól megértsük a partnereket ahhoz, hogy kulturális kiigazításokat tudjunk tenni. Ez felveti azt a kérdést, hogy melyik félnek kell elvégeznie a kiigazításokat. Egy gyakorlati ökölszabály szerint az üzleti tranzakcióknak előnyben kell részesíteniük annak a társadalmi infrastruktúrának a kulturális normáit, amelyre elsősorban támaszkodnak. A kultúrák közötti üzletkötés általában a felek kompetenciáit tükröző, általában kényelmi nyelven zajlik (Lewis, 2005).

Az internet ugyanilyen jól támogatja a többféle kommunikációs gyakorlatot. Az olyan weboldalak, mint a Facebook és a közösségi média más formái megkönnyíthetik az idegenekkel való kapcsolatépítést, de ugyanilyen jól támogathatják a családi és egyéb, a kapcsolati alapú kultúrákra jellemző bizalmi kapcsolatokat is. Így a kereskedelem globalizációja ellenére a kultúrák közötti kommunikációs készségek továbbra is fontosak maradnak az üzleti életben, és még fontosabbá válhatnak az egyre inkább többpólusúvá váló világgazdaságban.

A kompetenciák mellett kulturális intelligenciára is szükségünk van. A kulturális intelligencia (kulturális hányadost vagy CQ-t) röviden úgy határozhatjuk meg, mint a kultúrák közötti hatékony kapcsolatteremtés és munkavégzés képességét. Ez egy elmélet a vezetési és szervezeti pszichológián belül, amely azt sugallja, hogy az egyén kulturális háttérének a viselkedésére gyakorolt hatásának megértése alapvető fontosságú a hatékony üzleti tevékenységhez. Az egyén azon képességét is méri, hogy sikeresen tud-e részt venni bármilyen környezetben vagy társadalmi környezetben (Ang-Van Dyne, 2008).

A kulturális intelligenciát eredetileg Soon Ang és Linn Van Dyne (2008) kutatásai alapján fejlesztették ki, mint a kultúrák közötti teljesítmény mérésének és előrejelzésének kutatáson alapuló módját. A kifejezés viszonylag új keletű: a fogalmak korai definícióit és tanulmányait P. Christopher Earley és Soon Ang adta meg a *Kulturális intelligencia* című könyvben: *Individual Interactions Across Cultures* (2003) című könyvében, majd később David Livermore dolgozta ki részletesebben a *Leading with Cultural Intelligence* (2009) című könyvében.

A fogalom kapcsolódik a kultúrák közötti kompetencia fogalmához (Johnson, 2006), de ezen túlmutat, és az interkulturális képességeket az intelligencia egy mérhető és fejleszhető formájának tekinti. Earley, Ang és Van Dyne (2003) szerint a kulturális intelligencia úgy definiálható, mint „egy személy alkalmazkodási képessége a különböző kulturális régiókból származó másokkal való interakció során, és viselkedési, motivációs és metakognitív aspektusai vannak”.

Köveztetések és javaslatok

A cikk célja az volt, hogy rávilágítson arra, hogy milyen kulcsfontosságú üzleti kompetenciák növelhetik a foglalkoztathatóságot és a munkavállalók sikerességét. Néhány személyiségjegyet mellé az úgynevezett modern vállalkozói kompetenciák (IKT: kommunikáció, idegen nyelv, informatika) fontossága is kiderült, ami tökéletes összhangban van az üzleti szektor követelményeivel. Javasolnánk e kompetenciák intenzívebb fejlesztését akár intézményesített körülmények között (iskolákban), akár nem formális oktatás keretében.

A személyes kompetenciák szerepéről szólva azonban meg kell jegyezni, hogy azok aktualizálása és megfelelő hangsúlyozása alapvető fontosságú a képzés tartalmában, ami elősegítheti a munkaerőpiac és az oktatás (jobb) összehangolását.

A kommunikációban az, ami az egyik kultúrában megfelelő és helyes, egy másik kultúrában hatástalan vagy akár sértő is lehet. A valóságban egyetlen kultúra sem helyes vagy helytelen, jobb vagy rosszabb – csak más. A mai globális üzleti közösségben nincs egyetlen legjobb megközelítés az egymással való kommunikációra. A kultúrák közötti siker kulcsa a különbségek megértése és mély tisztelete.

Ennek eredményeként a válaszadók véleménye alapján bizonyítottuk a kompetenciák további felértékelődését a jövőben. Olyan sok kompetenciával élünk egymás mellett, amiről nem is tudunk. Emellett arra a következtetésre is jutottunk, hogy a szakmai és általános készségek és képességek mellett a személyes, kulturális és kommunikációs kompetenciák fejlesztésére is szükség van. Ez az egyik olyan pont, ahol javítani lehetne a munkaerőpiac és az oktatás közötti párbeszédet, és ez is egy olyan terület, ahol további kutatásokat kell és lehet végezni.

Hivatkozott források

- Akkermans, J. – Schaufeli, W. B. – Brenninkmeier, V. – Blonk, R. W. B. (2013): The role of career competencies in the Job Demands-Resources Model. *Journal of Vocational Behaviour*, 83, 356–366. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2013.06.011>
- Ang, S. – Van Dyne, L. (eds). (2008): *The Handbook of Cultural Intelligence*. New York: ME Sharpe. <https://doi.org/10.1037/t24375-000>
- Bartram, D. (2005): The Great Eight Competencies: A Criterion-Centric Approach to Validation. *Journal of Applied Psychology*, 90(6), 1185–1203. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.90.6.1185>
- Bhagat, R. S. (2006): Working Across Cultures. *Academy of Management Review*, 31(2), 489–93. <https://doi.org/10.5465/amr.2006.20208695>
- Borman, W. C. – Motowidlo, S. J. (1993): Expanding the criterion domain to include elements of contextual performance. In: N. Schmitt & W. C. Borman (eds.): *Personnel selection in organizations*. San Francisco: Jossey-Bass. pp. 71–98.
- Boyatzis, R. E. (1982): *The Competent Manager: A model for effective performance*. New York: Wiley.
- Campbell, J. P. – McCloy, R. A. – Oppler, S. H. – Sager, C. E. (1993): A theory of performance. In: Schmitt, N. – Borman, W. C. (eds.): *Personnel selection in organizations*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Crowne, K. A. (2008): *What Leads to Cultural Intelligence?* *Business Horizons*, 51, 391–399. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2008.03.010>
- Csehné Papp, I. (2011): A társadalmi-gazdasági kihívásoknak való megfelelés érvényesítése az agrárszak-képzésben. In: Pinczésné Palásthy, I. (szerk.): *A református tanítóképzés múltja, jelene, jövője*. Kőlcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, pp. 178–181.
- Csehné Papp, I – Hajós, L. (2011): Regional discrepancies in Hungary. *Acta Reggionalia et Environmentalica* (2), 42–46.

- Cseh-Papp, I. – Varga, E. – Szira, Z. – Hajós, L. (2018): The controversial nature of workforce programmes. *Acta Reggionalia et Environmentalica* (15), 10–14. <https://doi.org/10.2478/arce-2018-0003>
- Dalton, M. (1997): Are competency models a waste? *Training and Development*, 46–49.
- Earley, P. C. – Ang, S. (2003): *Cultural Intelligence: Individual Interactions Across Cultures*. Stanford Business Books: Stanford. <https://doi.org/10.1515/9780804766005>
- Earley, P. Ch. (2002): Redefining interactions across cultures and organizations: moving forward with cultural intelligence. In: Staw, B. M. – Kramer, R. M.: *Research in Organizational Behavior*, 24. Oxford: Elsevier. pp. 271–99. [https://doi.org/10.1016/S0191-3085\(02\)24008-3](https://doi.org/10.1016/S0191-3085(02)24008-3)
- Herzberg, F. (2003): One more time: How do you motivate employees? *Harvard Business Review*, 81(1), 3–11.
- Hogan, J. – Holland, B. (2003): Using theory to evaluate personality and job-performance relations: A socio-analytic perspective. *Journal of Applied Psychology*, 88, 100–112. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.88.1.100>
- Johnson, J. P. – Lenartowicz, T. – Apud, S. (2006): Cross-Cultural Competence in International Business: Toward a Definition and a Model. *Journal of International Business Studies*, 37(4), 525–43. <https://doi.org/10.1057/palgrave.jibs.8400205>
- Kurz, R. (1999): Automated prediction of managerial competencies from personality and ability variables. In: *Proceedings of the BPS Test User Conference*. Leicester, UK: British Psychological Society. pp. 96–101.
- Lewis, R. D. (2005): *When Cultures Collide: Leading Across Cultures*, 3rd ed., London: Nicholas Brealey Publishing.
- Livermore, D. (2009): *Leading with Cultural Intelligence*. New York: Amacom.
- Livermore, D. (2011): *The Cultural Intelligence Difference: Master the One Skill You Can't Do Without in Today's Global Economy*. New York: Amacom.
- Livermore, D. – Van Dyne, L. (2015): Cultural intelligence: The essential intelligence for the 21st century. In: *SHRM Foundation Effective Practice Guideline Series*. Alexandria, Virginia: SHRM.
- Spencer, L.M. – Spencer, S. M. Jr. (1993): *Competence at Work: Models for Superior Performance*. Boston: Wiley.
- Tóth, A. – Kálmán, B. G. – Poór, József – Cseh Papp, I. (2023): Impact of the Pandemic on Unemployment in Selected Countries and Country Groups. *Regional Statistics*, 13, 1–36.
- Ulrich, D. – Allen, J. – Brockbank, W. – Younger, J. – Nyman, M. (2009): *HR transformation. Building Human Resources from the Outside*. New York: McGraw-Hill. <https://doi.org/10.1177/0974173920100421>
- Varga, E. – Szira, Z. – Bárdos I. K. – Hajós, L. (2017a): The most relevant labour market competencies for employers and their assessment by students. *Practice and Theory in Systems of Education*, 11(2), 95–104. <https://doi.org/10.1515/ptse-2016-0012>
- Varga, E. – Szira, Z. – Boda, H. – Hajós, L. (2017b): A munkaerőpiacon elvárt kompetenciák relevanciájának összehasonlító elemzése a munkáltatók és a felsőoktatásban végzős fiatal munkavállalók aspektusából. *Studia Mundi – Economica*, 4(1), 82–93. <https://doi.org/10.18531/Studia.Mundi.2017.04.01.82-93>

Szerző | Author

Varga Erika

ORCID: [0000-0001-5105-7187](https://orcid.org/0000-0001-5105-7187)

PhD

egyetemi docens

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet, Idegen Nyelvi Tanszék

e-mail-cím: varga.erika@uni-mate.hu

Szira Zoltán

ORCID: [0000-0002-7299-4695](https://orcid.org/0000-0002-7299-4695)

PhD

egyetemi docens

Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet

e-mail cím: szira.zoltan@uni-mate.hu

A műre a Creative Commons4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: [CC-BY-NC-ND-4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Oktatási reformok, beiskolázási és lemorzsolódási stratégiák

Veresné Valentinyi Klára

Összefoglalás

Cikkünkben egy reprezentatív kutatás eredményeit mutatjuk be, amelynek keretében a beiskolázás és a lemorzsolódás okaira kerestük a választ a MATE-n 31 nyelvtanár és 2161 egyetemi hallgató válasza alapján. A kutatásban két kérdőíves megkeresést használtunk. A beiskolázásra vonatkozó első kérdőív három kérdésből állt, a lemorzsolódásra vonatkozó második kérdőív hét kérdésből. A beiskolázásra vonatkozó válaszok alapján elmondható, hogy a beiskolázás sikeressége jelentősen javítható állandó jelenléttel a szakmai népszerűsítő rendezvényeken, kreatív programokkal, a középiskolások, az osztályfőnökök és a szülők bevonásával, tájékoztatásával, és lelkes, kreatív oktatókkal, programokkal. A lemorzsolódásnál jelentős csökkenés várható a megfelelő egyetemi kommunikációval a hallgatók felé, a megfelelő órarendszerkesztéssel, az órák ütközésének elkerülésével. Jobban oda kell figyelni a hallgatói igényekre, több órán kívüli program és személyes figyelem szükséges. Fontos az oktatás színvonalának az emelése, jobb informatikai feltételek megteremtése. A nyelvórákhoz kredit hozzárendelése elengedhetetlen a nyelvtanulás sikerének javításához.

Kulcsszavak: beiskolázás, lemorzsolódás, MATE, kérdőíves felmérés, idegennyelvtanulás, magyar mint idegennyelvtanulás

Education, Reforms, Enrolment and Drop-out Strategies?

Veresné Valentinyi Klára

Abstract

In this article, we present the results of a representative survey on the grounds of low enrolment and high drop-out at MATE, based on the responses of 31 language teachers and 2161 university students. Two questionnaire surveys were used in the research. The first questionnaire on enrolment consisted of three questions and the second questionnaire on drop-out consisted of seven questions. Based on the responses on enrolment, it can be said that the success of enrolment can be significantly improved by a constant presence at professional promotional events, creative programmes, involvement and information of secondary school students, class teachers and parents, and enthusiastic and creative teachers and programmes. A significant reduction in drop-outs can be expected through proper university communication towards students, proper timetabling, and avoiding clashes of classes. More attention to student needs, more extra-curricular activities and personal attention are needed. It is important to raise the quality of teaching and to create better IT conditions. Adding credits to language lessons is essential to improve the success of language learning.

Keywords: enrolment, drop-out rate, MATE, questionnaire survey, foreign language learning, Hungarian as a foreign language

Bevezetés

Magyarországon demográfiai hullámvölgyet élünk meg napjainkban, azaz csökken a született gyermekek száma. A csökkenő létszámú fiatal generációk mellett, a társadalom által eltartott idősök száma és várható életkora egyre nő, a nyugdíjasok a lakosság több mint egyötödét teszik ki. Ezért rendkívül átgondolt oktatáspolitikára van szükség, hogy a fiatal generációk olyan tudást, képességeket és készségeket szerezzenek az iskolapadokban, amelyekkel saját megélhetésük is biztosított, illetve a társadalom számára is hasznos munkát végeznek, és képesek legyenek eltartani magukat és kiszolgálni a teljes lakosságot.

Egy ország oktatáspolitikáját ennek jegyében alakítják ki, illetve a kialakított oktatáspolitikai alapon hozzák meg a kormányok a döntéseiket, alakítják ki a stratégiákat. Ezek a döntések és stratégiák az oktatás minden szintjére hatnak, például a felsőoktatásra, amelyen belül a felvételi rendszer sem marad ki az intézkedések hatálya és hatása alól. Annál is inkább, mivel a felsőoktatási intézmények is jócskán megszenvedik a demográfiai hullámvölgygel járó, csökkenő hallgatói létszámot.

A 2023-tól hatályos felvételi rendszer

Kormányzati döntés értelmében felmenő rendszerben 2023-tól átalakítják az egyetemi felvételi rendszert, illetve bizonyos, a felvételi rendszert érintő jogköröket és döntéseket az egyetemek, illetve az egyetemi szenátusok hatáskörébe utalnak. Ez a felvételi rendszerben könnyítést jelent. A könnyítések oktatáspolitikai okai egyelőre alig ismertek, de valószínűsíthető, hogy a csökkenő hallgatói létszámmal magyarázható. A külföldi hallgatók bevonása a magyar egyetemekre hasonlóan fontos oktatáspolitikai kérdés, ezért a magyar kormány ösztöndíjakkal szeretné ezeket a hallgatókat a magyarországi egyetemekre csábítani.

A diploma megszerzésének feltételeként előírt nyelvvizsga eltörlése

Az új felsőoktatási elvárások egyik sarkalatos pontja a diplomák kiadásának feltételként korábban előírt sikeresen teljesített nyelvvizsgák eltörlése. A hír felröppenése után természetesen megjelentek a kezdeményezést támogatók és ellenzők. Az ellenzők tábora többek között azzal érvelt, hogy a nyelvvizsgák „rosszak”, nem életszerűek, nem mérik a valós nyelvtudást, „direkt kitolnak a vizsgázóval”, hiszen egy szűk elit haszonszerzésének eszközei, a korrupció melegágya, hiszen több esetben is az egyetemi nyelvvizsgaközpontok adják ki a nyelvvizsgabizonyítványokat saját hallgatóik számára. Azt is sokan elmondták, hogy a munkaerőpiac nem nyelvvizsgabizonyítványt vár el, hanem használható nyelvtudást.

Szakemberként ezeket az állításokat azonnal meg tudjuk cáfolni: ahhoz, hogy az idegennyelvi készségek, képességek és nyelvi tudás szintjét meghatározzuk, arról bizonyítványt állítsunk ki, mérnünk kell ezeket, és ennek a mérésnek az eszköze és kritériumrendszere a nyelvvizsga. A nyelvvizsgáztatás egzakt mérési eszközöket használó, külön tudományág, amely mérési szempontjai korszerűek, a kommunikatív és életszerű nyelvtudáshoz szükséges kompetenciákat mérik. A nyelvvizsga akkreditációs eljárás szigorú elvárásai, ellenőrzési folyamatai a korrupciót csírájában fojtják el. A nyelvvizsga motiváló hatása sem kérdőjelezhető meg, hiszen, ha a hallgató tudja, hogy mérni fogják a nyelvtudását, az motiválja őt, szorgalmasabban tanul, ellenkező esetben a nyelvtanulást halogatja, kiesik a tanulási prioritásai közül, következésképpen elfelejti az idegennyelvet.

Tagadhatatlan, hogy a diploma megszerzéséhez szükséges nyelvvizsgák eltörlése a fiatal generációkat csábíthatja az egyetemi oktatásba, ám ez rövid távú hasznot jelent csak, és valójában a „húszonkettes csapdája”. Amennyiben a nyelvvizsgakötelezettséget eltörlik, a hallgató mögött nem lesz motiváció, hogy idegennyelvet tanuljon, elfelejti a középiskolában tanultakat is, és bár a diploma a

zsebében lapulhat, a felvételi elbeszélgetéseken – amelyek már több esetben idegennyelven folynak – bizony könnyedén elvérezhet és nem kapja meg az óhajtott állást.

Az idegennyelvi ismeretek hiánya azonban már korábban, egyetemi tanulmányai alatt is a hallgató kárára lehet: az idegennyelvű szakirodalom olvasása, cikkek írása, külföldi konferenciákon tartott előadások, mind meghiúsulnak, hiszen a hallgató nem tud majd a szakmájában idegennyelven kommunikálni, sem szóban, sem írásban. Mindez az egyetemi oktatás színvonalának csökkenését fogja hosszú távon eredményezni, a diploma presztízsének nivellálódásával. Arról nem is beszélve, hogy az egyetemi oktatók kutatási bázisa sok esetben a hallgatói kutatások, ám ha ezek – idegennyelvtudás hiányában – a hazai szintérré, kutatásokra korlátozódnak majd, az egyetemi oktatók elvesztik egyik fontos kutató és adatfeldolgozó bázisukat. Az idegennyelvtudás hiánya miatt a hallgatók külföldre sem utazhatnak, nem lesznek alkalmasak arra, hogy külföldi egyetemeken rész képzéseken vegyenek részt, a külföldi tanulás pedig prioritás, több szempontból is. Még több negatív következménye lehet annak, ha a PhD-fokozat megszerzéséhez előírt idegennyelvi követelményeken is enyhítenek.

Az engedmények és a könnyítések a hallgatói bázis felhígulásával jár: az eleve gyengébb hallgatók is jelentkeznek majd egyetemekre, akik a későbbiekben nagy valószínűséggel lemorzsolódnak majd, ami nem kívánatos jelenség. A megfelelő hallgatók beiskolázása és a hallgatói lemorzsolódás csökkentése tehát fontos stratégiai feladat.

Kutatásunk során először a beiskolázási stratégiákat vizsgáltuk, majd a lemorzsolódás okait és megoldására adott lehetséges válaszokat kerestük.

Anyag és módszer

Kérdőíves (2 kérdőív) megkérdezéssel ötletet kértünk a beiskolázási stratégiákhoz, majd a hallgatói lemorzsolódás okait kutattuk a MATE Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézetében az Idegen nyelvi Tanszéken. A kutatásban a nyelvi tanszék nyelvtanárait és a MATE egyetemi hallgatóit kérdeztük. A VFGI Idegen nyelvi Tanszékének öt kampuszán és egy telephelyén (Szent István Campus, Buda Campus, Károly Róbert Campus, Georgikon Campus, Kaposvári Campus és a Szarvasi telephely) dolgozó nyelvtanárait és adminisztratív dolgozóit, összesen 33 főt kérdeztünk meg a lemorzsolódás jelenségéről a 2022/2023-as tanév őszi félévében, valamint megkértük őket, hogy az alapszakos, mesterszakos, valamint a felsőfokú szakképzésben tanuló nappali és levelező hallgatóikat (2161 fő) is kérjék meg a kitöltésre. A kérdőív egy kiterjedt kvalitatív kutatás első részének tekinthető, melyet egy kvantitatív kutatás egészít majd ki.

Eredmények

Az első kérdőív a beiskolázásról

Az első kérdőív a beiskolázási javaslatokra kérdezett rá. A kérdőív három kérdésből állt, melyeket az eredmények alapján ismertettek.

Az 1. kérdésre (Kérem sorolja fel, hogy az elmúlt években melyek voltak azok a beiskolázást támogató események, rendezvények, tevékenységek, amelyeken részt vett, és amelyeket javasol a jövőben is megtartani, esetleg tovább fejleszteni!) és a 2. kérdésre (Kérem soroljon fel olyan, a beiskolázást támogató eseményeket, rendezvényeket, tevékenységeket, amelyek eddig nem voltak jellemzőek, de azok megvalósítására szükség lenne) kapott válaszokat az alábbiakban összevontan ismertetjük.

Kollégáink szakirányú továbbképzés tájékoztatóin, nyílt napokon vettek részt, ezeknek a folytatását javasolják. Ezen kívül minden olyan rendezvényt alkalmasnak tartanak a beiskolázás elősegítésére,

ahol az intézmény képviseltetheti és népszerűsítheti a szakokat, szakirányokat például tájékoztató füzetekkel a szakfordító és idegennyelvi szakirányú továbbképzésekről, nyelvvizsgákról, szakokról. Ilyen például a Kutatók Éjszakája, vagy olyan szakmai rendezvények, mint a KÁN-napok és az Educatio.

Válaszolónk szerint mindenképpen szükséges az idegennyelvtanulás népszerűsítése, annak tudatosítása, hogy idegennyelvtudás nélkül nem boldogulnak a végzősök. Feltétlenül tudatosítani kell a jelentkezőkben, hogy az idegennyelvtanulás és -oktatás a MATE-n stratégiai kérdés. Sokan nem is tudják, hogy milyen szakok, szakirányú továbbképzések, nyelvvizsgák választhatók a MATE-n.

Célszerű a helyi és az országos rádióban is reklámozni a képzéseket.

A népszerűsítés történhet ezen kívül szakmai óra (pl. szaknyelvi óra, marketing óra) tartásával egyetemi tanárokkal középiskolásoknak például osztályfőnöki órán, s mindezeket elsősorban tizedikeseknek, tizenegyedikeseknek javasolt tartani. A kijelölt oktató az óra végén reklámozza, hogy ezeket az órákat milyen szakon lehet hallgatni, hova kell jelentkezni.

Népszerűsíthetjük az egyetemet nyílt napokon modern és kreatív programokkal, interaktív módszerekkel, Kahoot-os vicces kvízekkel, tombolákkal, kreatív oktatók bevonásával. A nyílt napra sokan szülőkkkel érkeznek. Őket is meg kell nyerni ötletes programokkal. Lehetne külön szülő-szekció, ahol a szülőket körbe vezetjük a kampuszon, megmutatjuk, milyen jó helye lesz a gyerekének, milyen jó az étterem, a kollégium, hogyan lehet eljutni tömegközlekedéssel az egyetemre.

Hasonlóan népszerűsítő hatású a „Légy egy napra egyetemista” program középiskolásoknak, amelyet kiajánlunk a középiskolákba az osztályfőnököknek, akik egy-egy napra elhozzák az egyetemre az osztályukat, vagy akár tizedikesekből, tizenegyedikesekből vagy tizenkettedikesekből álló kisebb csoportokat. Az egyetemen 4-5 különböző szakos önkéntes egyetemi hallgató fogadja a középiskolásokat, és bemennek aznap minden órára, együtt ebédelnek, megnézik a kollégiumokat. Fontos lenne a középiskolákkal, és célzottan az ottani osztályfőnökökkel, tanárokkal szorosabb kapcsolatot és együttműködést ápolni.

Ki kellene használni, hogy a diákoknak közösségi munkát kell végezniük, amelyet az egyetemen is teljesíthetnek, például fénymásolás, külföldi hallgatókkal városnézés, konferenciákon, szakmai rendezvényeken, OTDK-n segítők lehetnek. Mindeközben megismerhetik az egyetemet.

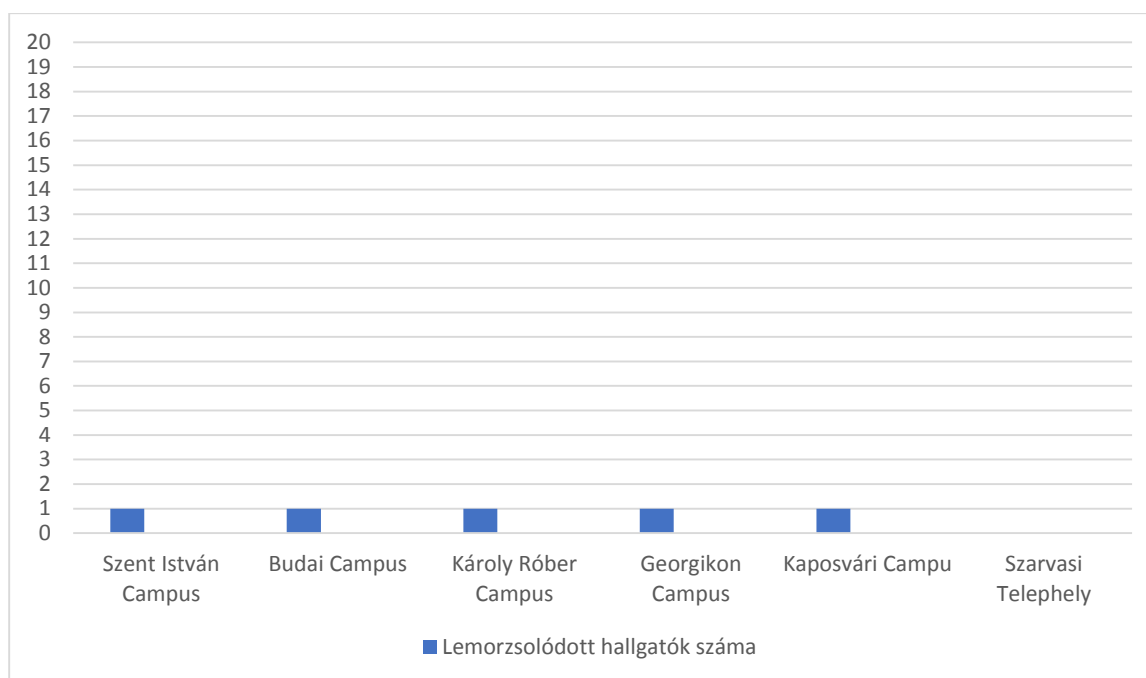
A 3. kérdésre (Kérem, tegyen javaslatot arra, mit ne tegyünk a beiskolázásnál!) a következő válaszokat kaptuk. Válaszolónk kiemelték, hogy a beiskolázási célzatú tevékenységgel ne csak a tizenkettedikeseket célozzuk meg, hanem a korábbi évfolyamokat is, és ne csak kampányszerűen, hanem folyamatosan. Fontos tartják, hogy lelkes, kreatív tanárok látogassanak ki a középiskolákba, akik megnyerik és motiválni tudják a középiskolás generációt.

A második kérdőív a lemorzsolódásról

A lemorzsolódásról szóló hét kérdésből álló kérdőívre kapott válaszokat az alábbiakban ismertetjük.

Az első kérdésre (Hány hallgató morzsolódott le átlagosan az idegennyelvi csoportjaiból?) kapott válaszokat a 1. ábra mutatja. A válaszok alapján megállapítható, hogy 20 fő átlagos idegennyelvi csoportlétszámot alapul véve, átlagosan 1 fő morzsolódott le minden kampuszon és telephelyen a csoportokból.

1. ábra. Lemorzsolódott hallgatók száma 20 fős csoportonként a MATE kampuszain

Forrás: Saját szerkesztés, 2023

A 2. és a 3. kérdésre (Ön (a tanárok/a hallgatók) szerint mi az oka a lemorzsolódásnak?) a következő válaszokat kaptuk.

A hallgató abbahagyja egyetemi tanulmányait, mert nem kap(ott) megfelelő tájékoztatást és segítséget tanulása megszervezéséhez. A hallgatók többsége elégedetlen a nem megfelelő és nem következetes oktatásszervezéssel, tájékoztatással, ez nehezíti a hallgatók helyzetét, elvesztik motivációjukat.

Néhány hallgató azért adja le vagy nem teljesíti az idegennyelvi tárgyakat, mert az egyetem részéről ezen a téren sem megfelelő a kommunikáció, a tájékoztatás, és a hallgatók nem tudják, hogy nekik idegennyelvet kell tanulni. Nem tudják pontosan, melyik nyelvi óra kötelező, melyikről milyen esetben kaphatnak felmentést, és ez csak később derül ki a számukra. Néhányan úgy érzik, hogy ha már megszerezték a nyelvvizsgát, nem akarnak a nyelvtanulással foglalkozni, inkább koncentrálnak a szakmai tárgyra. Nehezíti az egyetemi idegennyelvtanulást, hogy a hallgatók közül néhány nagyon alacsony szintű idegen nyelvi tudással érkezik a középiskolákból, ezért néha túl magasnak érzik a csoportban a nyelvi elvárásokat. Nehézséget okoz a számukra, hogy órarendi ütközés miatt nem tudják az órarendbe beilleszteni a nyelvórát, mert az órarend nem megfelelően van összeállítva. A 0 kredit nem motiválja őket az idegennyelvtanulásra, ez érdektelenséget eredményez. Az SNI-kérelmek átfutási ideje hosszú, akár félév is lehet, ezért a hallgató lemorzsolódik a nyelvóráról.

Emellett a hallgatók többsége nem tudja tanulmányait megszervezni, koordinálni, nem rendelkezik megfelelő életviteli és tanulási stratégiákkal (jegyzetelés, időbeosztás, önálló munka stb.).

Van olyan hallgató is, aki rájön, hogy nem neki való az egyetem, nem akar már tanulni, inkább dolgozni és pénzt keresni szeretne. De az is előfordul, hogy nem rendelkeznek azokkal a képességekkel, amelyek az egyetemi tanulmányokhoz szükségesek, ezért elvesztik a motivációjukat, mást szeretnének csinálni. Az sem ritka, hogy csalódnak a képzésben, mást vártak. Megfigyelhető, hogy bizonyos szakokon nagyobb a lemorzsolódás. De olyanok is vannak, akik el sem kezdik a képzést. Sokan panaszkodnak az informatikai infrastruktúra hiányára.

Vannak olyanok is, akik személyes okok miatt hagyják abba a tanulást, ilyenek például a családi hatás és problémák, magánéleti ügyek, háború kitörése, a megfelelő anyagi háttér hiánya, például a

tanulmányai mellett dolgoznia kellett, a kettőt nem tudja összeegyeztetni, vagy nem tudják összeegyeztetni a tanulmányokat egy másik intézményben folytatott tanulmányaikkal. Néhány hallgatónál emocionális és közlekedési problémák is jelentkeznek.

A 4. és 5. kérdéssel arra kérdeztünk rá, hogy mit tettek és tehetnének még a nyelvtanárok a lemorzsolódás ellen.

Már a kurzus megkezdése előtt közöljük a hallgatóval, hogy heti/napi hány órás leterheltségre kell számítani és részletesen ismertetjük a követelményrendszert. A cél eléréséhez vezető lépéseket és szinteket világos megjelöljük, és azok teljesítését folyamatosan ellenőrizzük, több pótlási lehetőséget biztosítunk. A nyelvórákat is úgy alakítjuk, hogy a hallgatók számára élvezetes és hasznos legyen, és érezzék, hogy érdemes órára járni, mert az órán sokat lehet tanulni. Mindezt színes, életszerű, érdekes, aktuális és interaktív tananyagokkal, ismétlő és lényegkiemelő feladatokkal, kiegészítő anyagokkal, plusz házi feladatokkal érjük el.

Fontosnak tartják, hogy a tanár toleráns és türelmes magatartással, megfelelő kommunikációval, segítőkészséggel forduljon a hallgatók felé. Kiemelték, hogy úgy építik fel a kurzust, hogy sikerlélményeket, pozitív megerősítéseket kapjon minden diák, és érezze, hogy önmagához képest minden órán jobb és jobb lehet a nyelvtudása. Mindezt a személyes adottságok figyelembevételével az önálló tanulás és a tanulási tempó biztosításával, például a nyelvórán belül két nyelvi szinten történő oktatással. Igyekeznek támogatni a hallgatókat a nyelvtanulásban, figyelni a diákok igényeire is, útbaigazítani őket, ha problémás helyzet adódik. Partnerként kezelik őket, bármikor fordulhatnak hozzájuk, a tanórán kívül is beszélgetnek, foglalkoznak a hallgatókkal. A csoportok kohézióját tanításon kívüli programokkal lehetne tovább erősíteni. Kiemelik, hogy mindig hangsúlyozni kell, hogy manapság a nyelvtudás kincs. Nem biztos, hogy napi szinten használják a hallgatók a nyelvet, de az egyetemi nyelvtanulás lehetőség, hogy idegen nyelven írjanak, olvassanak, prezentáljanak, amely készségekre a jövőben szükségük lesz.

A technikai háttér fejlesztése nagyon fontos lenne.

A 6. kérdés arra vonatkozott, hogy mit tehet az egyetem, hogy ne legyen lemorzsolódás. A válaszok között ismét első helyen jelenik meg a megfelelő kommunikáció és tájékoztatás szükségessége: a csalódott hallgatók talán kevés vagy nem valós információt kaptak arról, hogy mit és hogyan fognak tanulni az egyetemen, és ezért hagyják abba a tanulmányaikat. Jobb kommunikációra és pontosabb tájékoztatásra van szükség a tanszékek között is.

Fontos a hallgatók jobb kiszolgálása az oktatásszervezés és az oktatás terén. Figyelni kell arra, hogy a sokféle szak órarendje kellően legyen összehangolva. Sok programot kell szervezni a hallgatóknak, mert ha érzik, hogy itt jó közösségben fejlődhetnek, akkor itt fognak maradni.

Emelni kell az oktatás színvonalát, és az oktatók digitális kompetenciáinak fejlesztése is elkerülhetetlen az informatikai fejlesztések és a laboratóriumok felszereltségének javítása mellett.

Egyetemi szinten folyamatos monitorozás, felmérés, elemzés, összefogás szükséges a lemorzsolódás kezelése céljából.

Az idegennyelvtanulás tekintetében hangsúlyozzák, hogy az egyetem vezetése is tudatosítsa a hallgatókban a nyelvtudás fontosságát. El kell mondani a hallgatóknak, hogy az egyetemünk 4 féléven biztosítja a kiscsoportos, szintek szerinti szakmai nyelvoktatást az alapszakon, de tanulhatnak idegennyelvet a mesterszakokon és a FOSZK-képzéseken is. Az erre vonatkozó információ kevés és zavaros. Pedig ez olyan lehetőség, amivel élniük kell, és szigorú szankciók vannak, ha valaki kimarad egy kurzusról. Kiemelik, mennyire fontos, hogy kreditsek legyenek a nyelvórák, és a heti 4 nyelvóra célravezetőbb lenne a sikeres nyelvtanuláshoz. A nyelvvizsgával rendelkezők ne kaphassanak felmentést a nyelvórák alól.

A 7. kérdés azt kérdezte a válaszolóktól, hogy milyen egyéb megjegyzést, észrevételt, javaslatot tennének a lemorzsolódás csökkentésére. Az alábbiakban csak azokat a javaslatokat foglaljuk össze, amelyekről a fentiekben nem esett szó.

A magyar nyelvoktatás hatékonysága érdekében az egyéves előkészítő kurzus után a külföldi diákok továbbra is nagy szükségét látják a rendszeres magyar nyelvoktatásnak, mert a nyelvtudásuk nem elég ahhoz, hogy anyanyelvi diákokkal egy színvonalon teljesítsék az elvártakat az egyetemi

tanulmányaik során. A heti négy órás magyar nyelvkurzus elmaradása azzal járhat, hogy nem boldogulnak majd az elsőéven, és lemorzsolódnak, vagy átjelentkeznek angol nyelvű képzésre. Javasoljuk, hogy más egyetemekhez hasonlóan (Corvinus, ELTE) a kötelező kezdő MID és előkészítő kurzusok mellett induljon a MATE-n is évente egy B1, B2, és C1-es heti négyórás magyar nyelvkurzus, ahová nem csak a volt előkészítő diákok, hanem minden magyar nyelvben fejlődni kívánó nemzetközi hallgató csatlakozhat, és a tudásszintjének megfelelően tanulhatja tovább a magyar nyelvet. Ez egy hosszútávon megtérülő befektetés, hiszen jelentős kapcsolati tőke épül, azok a külföldi diákok, akik lehetőséget kapnak és elköteleződnek a magyar kultúra iránt, újabb diákokat, értékes diplomáciai és gazdasági kapcsolatokat hozhatnak.

Javaslatként megfogalmazódik, hogy az alacsonyabb csoportlétszámmal (kb. 10 fő) eredményesebben lehetne dolgozni a nyelvórákon, az anyagot begyakorolni, számonkérni, többször jutnának szóhoz a hallgatók.

Fontos szerepe lehet a lemorzsolódás csökkentésében a HÖK-nek, hallgatói felmérésekkel, „needs analysis (szükségletelemzés)” összeállításával és elemzésével.

Általánosságban fontosnak tartják a támogató és „fair” szervezeti légkört, a pozitív és ígéretes jövőkép kialakítását, a biztonságos, kiszámítható munkavégzési körülményeket, a segítő közösségi szemléletet, a megfelelő szervezeti támogatást.

Köveztetések és javaslatok

Összefoglalásként elmondható, hogy a beiskolázásnál állandó jelenléttel a szakmai népszerűsítő rendezvényeken, kreatív programokkal, a középiskolások, az osztályfőnökök és a szülők bevonásával, tájékoztatásával, és lelkes, kreatív oktatókkal, programokkal jelentősen javítható a beiskolázás sikeressége.

A lemorzsolódás jelentősen csökkenthető a megfelelő egyetemi kommunikációval a hallgatók felé, a megfelelő órarendszerkesztéssel, az órák ütközésének elkerülésével. Jobban oda kell figyelni a piaci (Csehné Papp, I.–Hajós, L., 2008; Tóth, A. et.al., 2023; Varga, E. et.al., 2017a; Varga, E. et.al., 2017b) és a hallgatói igényekre, több órán kívüli program és személyes figyelem szükséges. Fontos az oktatás színvonalának az emelése, jobb informatikai és oktatási feltételek megteremtése. A nyelvórákhoz kredit hozzárendelése elengedhetetlen a nyelvtanulás sikerének javításához. A magyar mint idegennyelv oktatásának kiterjesztése a felsőbb évfolyamokra a külföldi hallgatók megtartását, egyetemünk népszerűsítését, valamint egyetemi tanulmányaik sikeresebb teljesítését segítené. Mindemellett a kormányzati intézkedés fontosságát is érdemes hangsúlyozni (Glowacz, M., 2020).

Hivatkozott források

- Csehné Papp, I – Hajós, L. (2008): Workforce mobility in Central-Hungarian region. *Acta Reggionalia et Environmentalica*, (2), 33–37.
- Glowacz, M. (2020): Aki lemarad, az kimarad. Mit tesz a kormányzat a korai iskolaelhagyás ellen? *Új Köznevelés*, (9/10), Letöltés dátuma: 2023. június 20. forrás: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-koznevelés/lapszamok/2020-9-10>.
- Tóth, A. – Kálmán, B. G. – Poór, József – Cseh Papp, I. (2023): Impact of the Pandemic on Unemployment in Selected Countries and Country Groups. In: *Regional Statistics* (13), 1–36.
- Varga, E. – Szira, Z. – Bárdos I. K. – Hajós, L. (2017a): The most relevant labour market competencies for employers and their assessment by students. *Practice and Theory in Systems of Education*, 11(2), 95–104. <https://doi.org/10.1515/ptse-2016-0012>
- Varga, E. – Szira Z. – Boda H. – Hajós L. (2017b): A munkaerőpiacon elvárt kompetenciák relevanciájának összehasonlító elemzése a munkáltatók és a felsőoktatásban végzős fiatal

munkavállalók aspektusából. *Studia Mundi – Economica*, 4(1), 82–93.
<https://doi.org/10.18531/Studia.Mundi.2017.04.01.82-93>

Szerző | Author

Veresné Valentinyi Klára

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5818-1129>

Dr. habil., PhD

egyetemi docens

Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet, Idegen Nyelvi Tanszék

e-mail: veresme-valentinyi.klara@uni-mate.hu

A műre a Creative Commons4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: [CC-BY-NC-ND-4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

A fordítás lehetséges szerepe a magyar mint idegen nyelv órán

A Stipendium Hungaricum ösztöndíjas hallgatók magyar nyelvóráinak tapasztalatai a hallgatók és a nyelvtanárok szemszögéből

Zsolnai Márton

Összefoglalás

A kutatás célja feltérképezni egy nagy múltra visszatekintő, de a modern nyelvpedagógiai irányzatok mellett napjainkban kissé elavult és háttérbe szoruló irányzat, a nyelvtani-fordító módszer helyét és szerepét a kezdő magyar nyelvórákon. Kérdőíves kutatás keretein belül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemen a kezdő magyar nyelvórákat elvégző Stipendium Hungaricum ösztöndíjas hallgatók (95 résztvevő) és az egyetem öt campusán dolgozó magyar mint idegen nyelvet oktató nyelvtanárok (5 résztvevő) véleményét és benyomásait vizsgáltam a témával kapcsolatban.

Az eredmények alapján elmondható, hogy az intézményben oktató tanárok kiválóan használják a modern nyelvpedagógia eszköztárát, de nem zárkóznak el a nyelvtani-fordító módszer pozitív elemeinek használatától sem a tanulási folyamat elősegítése érdekében. A kezdő magyar nyelvórán bár a közvetítőnyelv nélküli oktatásra törek-szenek, a tervszerűen és konkrét tanulási célok érdekében történő fordítás és a nyelvtani elemzés is hasznos lehet bizonyos esetekben. A diákok és a tanárok konkrét nyelvtani elemekkel és a fordítás gyakorlati megvalósulásával kapcsolatos véleménye a legtöbb esetben hasonló képet mutat, de az összehasonlító elemzés során fény derült néhány fontos különbségre is a két csoport nézőpontja között.

Kulcsszavak: nyelvpedagógia, magyar mint idegen nyelv, Stipendium Hungaricum, nyelvtani-fordító módszer, szakmódszertan

The role of translation in the Hungarian as a foreign language class

A case study of Hungarian language classes of Stipendium Hungaricum scholarship holders from the perspective of the students and the language teachers

Márton Zsolnai

Abstract

The purpose of the research is to map the place and role of the Grammar-Translation method in Hungarian language classes. This is a method with a long history, but it is considered outdated among the modern trends of language pedagogy. In my research, I used a questionnaire survey to examine the attitudes and impressions of the Stipendium Hungaricum scholarship holders (95 participants) who take beginner Hungarian language classes at the Hungarian University of Agriculture and Life Sciences and those of the language teachers who teach Hungarian as a foreign language (5 participants) on five campuses of our university.

Results show that the language teachers at the institution know the principles of modern language pedagogy well, but in order to support the learning process more, they may use the positive elements of the grammar-translation method as well. In the Hungarian classes for beginners, although it is more professional to teach without an intermediary language, planned translation and grammatical analysis for specific learning goals can also be useful in certain cases. The beliefs of the students and the teachers regarding grammatical elements and the practical implementation of translation in the language classes in most of the cases show a similar pattern. However, the comparative analysis also revealed some important differences between the viewpoints of the two examined groups.

Keywords: *language pedagogy, Hungarian as a foreign language, Stipendium Hungaricum, Grammar-Translation method, methodology*

Introduction

Thanks to the Stipendium Hungaricum scholarship programme, an increasing number of foreign university students are coming to our country every year. Also, the Hungarian University of Agricultural and Life Sciences has a large number of other foreign students, which is why the Department of Foreign Languages offers a two-semester mandatory course of Hungarian as a foreign language (HFL) and culture on all campuses.

The tempus Public Foundation and the Ministry of Foreign Affairs and Trade are the two organisations which run the scholarship programme and make recommendations on which universities should hold the courses. The details of the curriculum of HFL courses are the responsibility of the higher education institution itself. During the two semesters, students should reach level A1 in Hungarian and learn about the most important cultural and national characteristics of Hungary. The teaching of Hungarian as a foreign language and the design of the course may differ from one institution to another. Experience shows that the effectiveness of the course largely depends on the institutional strategy, methodology and professional expertise of the Hungarian language teachers.

The Relevance of Methods and Approaches in Modern Language Teaching

Methods and approaches in language teaching have a long and interesting history dating back to the previous centuries. The presence and importance of the different approaches and methods change in time: „*As time passes, new methods are created and others fall into disfavour.*” (Larsen-Freeman – Anderson, 2011) These days at all levels of language teacher training courses, students get acquainted with some of the most important methods and approaches. It helps to understand their future profession in depth and form their beliefs and knowledge about language learning and also create their own teaching style.

According to Westwood (2008), teaching principles and procedures are determined not only by the subject matter to be taught, but also by the beliefs of the teacher and current theories about language learning. All these variables influence the content and the methodology of language teaching.

Also, it is important to know the methods and approaches which are less frequently used, because some good practices and useful thoughts of these methods and approaches could be applied in foreign language classes. These days, we live in a post-method era with a strong emphasis on Communicative Language Teaching. As Vassilakou (2019: 8) states „*a principled, eclectic approach is based on post-method pedagogy and eclectic teachers review, select, adapt and combine the best characteristics of mainstream methods and approaches.*”

According to Alharbi (2017), principle-eclecticism is a student-centered approach which classifies, selects, and sequences classroom activities in order to reach the goals of coherent and pluralistic language teaching.

In order to reach these goals, it is important to use all methods that may work in the classroom. Grammar-Translation Method is certainly not a fashionable method in the 21st century, but some of its elements may help students to learn a foreign language in an integrated and well-planned way. The variety of methods, as well as the wide range of activities and good practices that can be borrowed from traditional methods, can help to overcome the most common difficulties in foreign language teaching, such as unmotivated students, learning difficulties, incoherent groups and so

on. There are language learning activities that help and scaffold students to learn a new foreign language.

Grammar-translation: Characteristics and Some Advantages

The most important characteristic of the Grammar-Translation Method is the focus on grammatical rules and translation from a second language to a first language, and from a first language to a second language (Musumeci, 2011). What is translation? Translation is a complex mental activity while the meaning is translated from one language to another. These days Grammar-Translation Method is seen as an outdated method of language teaching, although some of its activities can be efficient in the foreign language class.

Research shows some advantages of Grammar-Translation Method in the language class: GTM is a good opportunity for students to translate sentences directly for practising translation and learning how to apply grammar tenses. The three important strategies of Grammar-Translation Method are the usage of the mother tongue of the students, the rich vocabulary and understanding of the structure of the words. These strategies are impossible to separate in order to reach the goals of language learning. The mother tongue or the current language of instruction is a very important factor which scaffolds students to understand the meaning. For a successful learning process, a very rich vocabulary is also needed, and the knowledge and skills of how to put the words together (Milawati 2019).

A Case Study of Teaching Hungarian as a Foreign Language

Compared to research and methodology of teaching English as a foreign language (EFL), there are less language-specific research and fewer background theories on teaching Hungarian as a foreign language, despite the fact that there are some methodological handbooks for HFL, such as Dóla (2020).

Nagyházi (2016) details the structure of the teacher training programs of HFL, and also describes the main methodological tendencies: most of the learners of Hungarian as a foreign language are young adults. They come to Hungary because they want to study at university. This is why, the focus of teacher training programmes was on young adult language learners.

The groups of learners of HFL at Hungarian universities are not homogenous, due to several factors, such as their rather diverse age, cultural background, mother tongue, motivation and experience in language learning. Stipendium Hungaricum scholarship holders are coming from more than 80 different countries of Asia, South-America and Africa, with a diverse language learning background, this is why HFL teachers cannot treat them as a homogenous group.

The Method of Translation in the Classroom

Using a third language as an intermediary language in the HFL classroom can be useful or useless, required or unnecessary depending on the background of participants and the purposes of the course. Modern language pedagogy usually tries to avoid using an intermediary language in the foreign language classroom, however, in some cases, it can be useful for explanations and making the meaning of some abstract words clear at the beginner level.

The coursebook that we use in the classes of HFL is *Jó reggelt!* (Hetesy–Gyöngyösi, 2022). At the end of the chapters of the coursebook, there is a wordlist in Hungarian and blank cells for the translation of the words into the mother tongue of students, which should be done at home or in the classroom. In the coursebook, new vocabulary items are introduced by using a set of pictures, in which cases translation is not needed, because students can see what is in the picture. On the other hand, the meaning of some words is not so obvious, and translation can make the meaning of the word clear. The same is true for abstract adjectives, whose meaning is difficult to convey and explain.

This is a list of creative tasks that I use sometimes use in the class of Hungarian as a foreign language:

- Students should find 5 interesting words while they are walking in the city. They should take a picture, use their phone to translate the words, and in the next class, they share the words and relevant information about the context of the words with their group mates.
- When we teach a new grammar rule and students memorize it, the task is to find and underline all the occurrences of that grammar rule in the text of the coursebook as fast as possible. Students count the underlined words and the winner is who shouts out the correct number first.
- A group of students with the same mother tongue teach some important phrases to the whole group using Hungarian as an intermediary language, while translating these phrases.
- The teacher reads some keywords in English, and groups or pairs of students build Hungarian sentences by translating, conjugating and combining the English words.
- As a strategy to check students' understanding of the new grammar rule, students are asked to summarize and write down the grammar rule in English.
- Online or offline matching and memory tasks are often used, in which students have to connect English and Hungarian words of the same meaning.
- Students should use the photo translate function of Google to translate a Hungarian text. In this task, they watch the text on the screen for one minute, then look at the original Hungarian text again and translate as many words to English as they can.
- Students receive sentence pairs in two lines above each other in English and Hungarian, and they have to match the words, suffixes and prepositions, so they can observe the differences between the word order in the different languages and the different usage of grammar.

Material and method

The research involved five language teachers from the Hungarian University of Agriculture and Life Sciences, who teach Hungarian as a foreign language courses to Stipendium Hungaricum scholarship holders on all campuses of the university. Their attitudes and beliefs were examined using a questionnaire. The questions referred to their experiences of learning and teaching Hungarian at the university and their attitudes towards grammar and translation.

The SH students of MATE were asked to fill in the same online questionnaire at the end of the second semester, right after finishing the course of Hungarian language and culture. The online questionnaire consisted of short answers on Likert-scales of 5 and 7. The questions were the same for HFL teachers and foreign students, so the differences or similarities between the students' and the teachers' points of view could be compared.

5 teachers and 95 foreign students filled in the questionnaire, which is more than half of the total number of foreign students at MATE in the academic year of 2022/2023. These students attended BSc or MSc courses in Gödöllő (53%), Budapest (28%), Gyöngyös (11%), Kaposvár (6%) and Keszthely (2%). As SH allows students to apply from more than 90 countries or regions, the diversity of students is quite high: their mother tongues were Arabic (22%), Chinese (9%), Lao (6%), Spanish (6%), and other languages (57%).

Results

The results of the questionnaire are shown in the following two subchapters. The perspective of the students and experiences of HFL teachers were analysed separately, but the similarities and differences between the attitudes of the two groups were compared as well. Not all answers are discussed in the article, but I wanted to show the most important and thought-provoking results I received.

The Perspective of the Students

After finishing the Hungarian as a foreign language course, students reported different levels of confidence. Their task was to evaluate their own level of Hungarian knowledge by completing the sentence *After one year of learning Hungarian now I can...* Some of them were quite confident about the level of Hungarian that they reached in two semesters, but there were also students who didn't evaluate their knowledge very highly. Table 1 shows the most common and most interesting and thought-provoking answers of the students.

Based on the answers, I set up the following three independent categories: negative and positive self-assessments of their Hungarian language skills, and of their practical language use in everyday life. From the 95 answers, it seemed that most of them feel that they know what they are expected to know after one year: speaking, reading, writing, understanding the Hungarian language to some extent and communicating at level A1.

Table 1. After one year of learning Hungarian now I can...

<i>Negative assessment</i>	<i>Positive assessment</i>	<i>Practical language usage</i>
<i>I'm still on a reallyyy basic level where I might look at some text and identify some grammar that we learned in class, but regarding communication, only Jo napot szia köszönöm</i>	<i>Speak and understand the talking.</i>	<i>Probably introduce myself, understand greeting in hungarian, write few words, buying food with less translation from google translate,..</i>
<i>I canno't speak in Hungarian alot.. just say simple and basics pbrases.</i>	<i>understand and speak a little bit in Hungarian</i>	<i>Have (kinda) successful interactions while shopping</i>
<i>Less than A1</i>	<i>Read, write and speak a little bit</i>	<i>Greet someone, understand the menu in the restaurant, buy something in traditional market</i>
<i>Telling my name</i>	<i>I can understand and speak a few sentences</i>	<i>Pick a few words from Hungarians when they communicate and try to understand what they are trying to communicate.</i>
<i>Nothing</i>	<i>Know a lot of words, and basic communication</i>	<i>I can introduce myself and have basic conversations about some everyday topics.</i>

<i>Speak like a 2 year old</i>	<i>Speak Hungarian very well</i>	<i>Now i can ask the price when i go to the market to buy something</i>
--------------------------------	----------------------------------	---

Source: Own questionnaire research, 2023

Later on, their task was to rate their language skills in Hungarian (Figure 1). Generally speaking, a lot of students avoided the answer *very easy*, and in the previous question, they also referred to Hungarian as a complicated language.

The weighted average shows the difficulty of the language skills in increasing order: reading (3.71), speaking (4.01), writing (4.32), pronunciation (4.41), communication (4.46), listening (4.52), understanding what Hungarian people say (4.96) and using grammar rules (4.98). The easiest language skill seems to be reading, because students have more time to re-read the text several times and think about its meaning. Surprisingly, speaking is not as hard for the students as it seems for the first time. Based on the averages of the answers inquiring about the difficulty of understanding what Hungarian people say and using grammar rules, oral comprehension and grammar proved to be the most difficult skills.

Rate how difficult the following skills are for you when you think about learning Hungarian! (1 = very easy / 7 = very difficult)

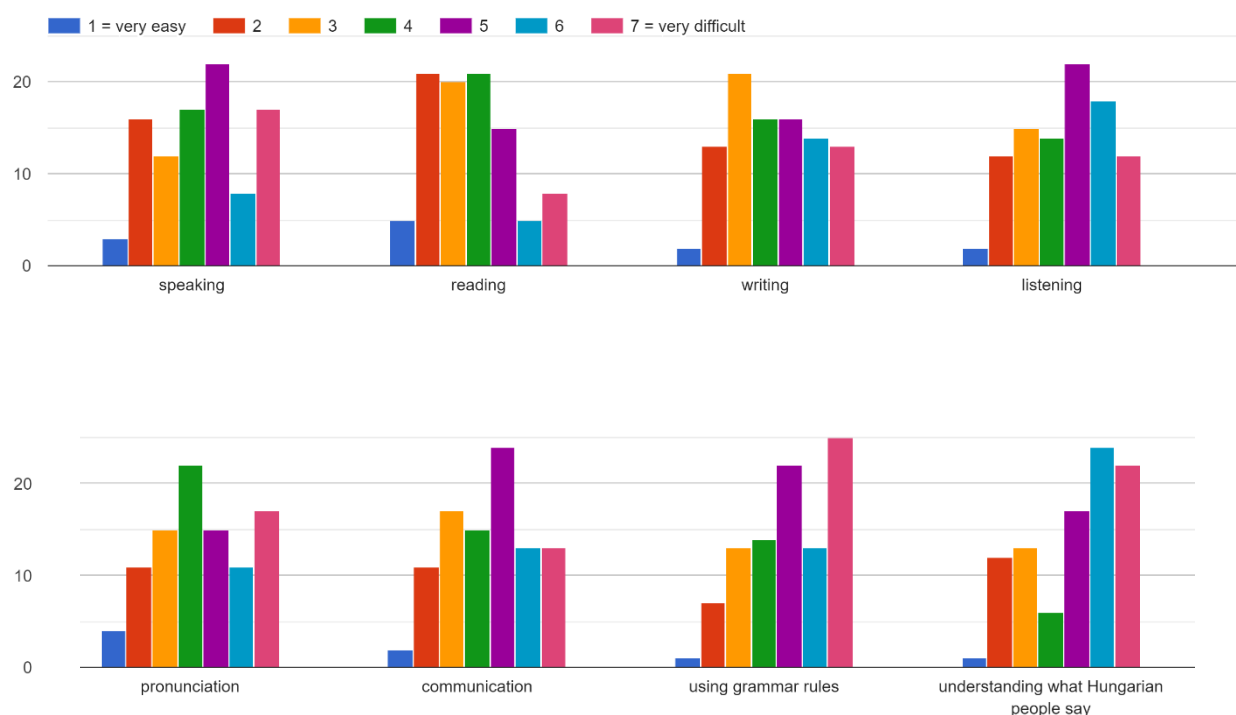

Figure 1. Skills (number of participants)

Source: Own questionnaire research, 2023

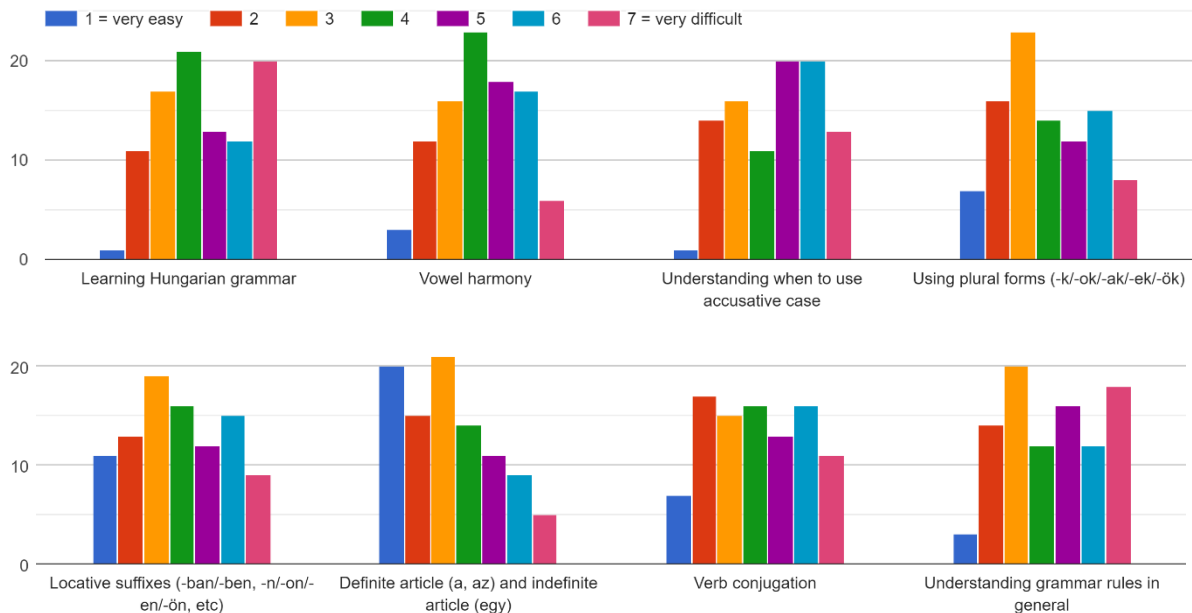
A very similar question was asked about grammar (Figure 2). Grammar seemed to be very hard for a lot of students. This result has motivated us to put more emphasis on grammar. I selected the grammar elements that need to teach in the beginner Hungarian language class, and asked students to rate these grammar elements by difficulty.

According to the answers in a rising order, definite article and indefinite article proved to be the most difficult for them (3,29), plural forms (3,89), locative suffixes (3,90), verb conjugation (4,08),

vowel harmony (4,22), understanding grammar rules in general (4,39), understanding when to use accusative case (4,55), learning Hungarian grammar (4,58).

It is important to draw attention to the fact that individual differences, such as their mother tongue, language learning background, their skills and cognitive abilities, determine the difficulty of specific grammar elements.

Rate how difficult the following grammar elements are for you! (1 = very easy / 7 = very difficult)

Figure 2: Grammar elements

Source: Own questionnaire research, 2023

The Experiences of Teachers of Hungarian as a Foreign Language

The teachers were asked how much they know about the Grammar-Translation method. They pointed out its positive and negative features. Some of their answers can be seen below:

- It is very time-consuming, outdated and does not serve to develop skills that are needed in everyday life.
- I primarily achieve my language teaching goals with the help of translation.
- It is good for expanding vocabulary.
- It can also have a place in the 21st century alongside communicative language teaching, but only within the framework of targeted lessons with goals of Grammar-Translation Method.
- This cannot be the only teaching method in classes, because communicative, spontaneous and fluent language use cannot be achieved without authentic situations.
- The Grammar-Translation method is a highly outdated language teaching method, excluding the development of speech comprehension skills and focusing only on grammatical correspondences.
- It is useless in the education of linguistically heterogeneous groups.
- I don't think I could use it effectively in my language classes.

Based on their answers it can be stated that HFL teachers in the department know the characteristics of the Grammar-Translation method, and they see the positive effects of using this method

in the language class, but they all agree that it is an outdated method of teaching which cannot be effective if this is the only method used in class.

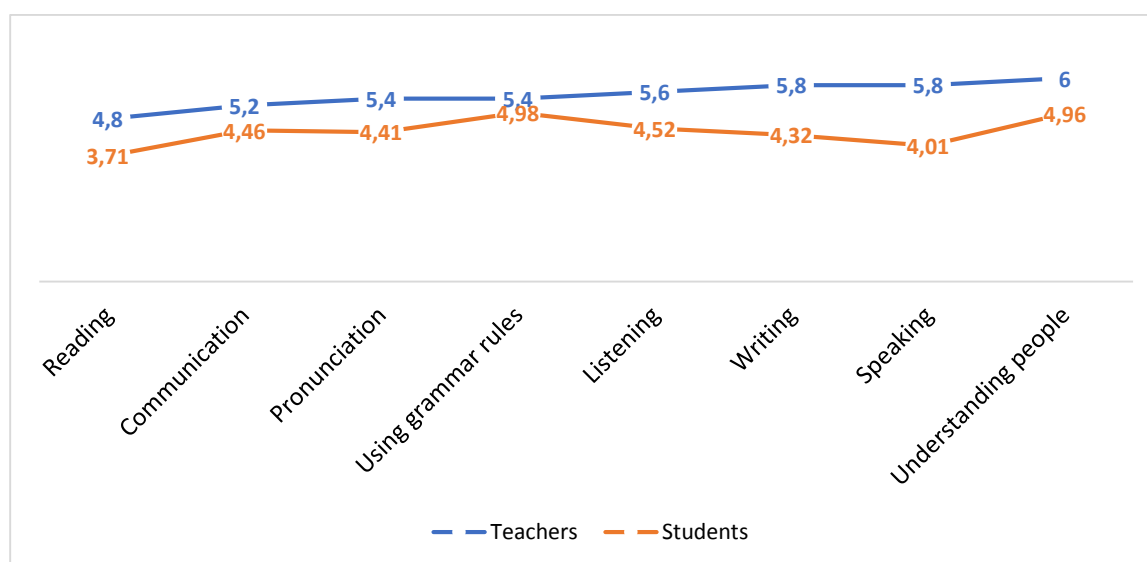
The questionnaire inquired about the positive effects of the Grammar-Translation method asking the following question: *What are the benefits of the Grammar-Translation method?*. The answers were the following:

- Easy expansion of vocabulary.
- We can compare the differences and similarities between the mother tongue and the target language - we can draw parallels at the logical level.
- They must be there, but I don't see them :-)
- There are students who find it reassuring to understand everything exactly.
- It makes the students feel safe and secure because they understand the exact meaning of the words.

They also gave some suggestions about the effective usage of this method answering the question *How would you use this method in the HFL class?*

- By translating short dialogues
- As a supplementary method - by no means to the detriment of the communicative method.
- I wouldn't be able to use it.
- To teach sentences regarding classroom language.

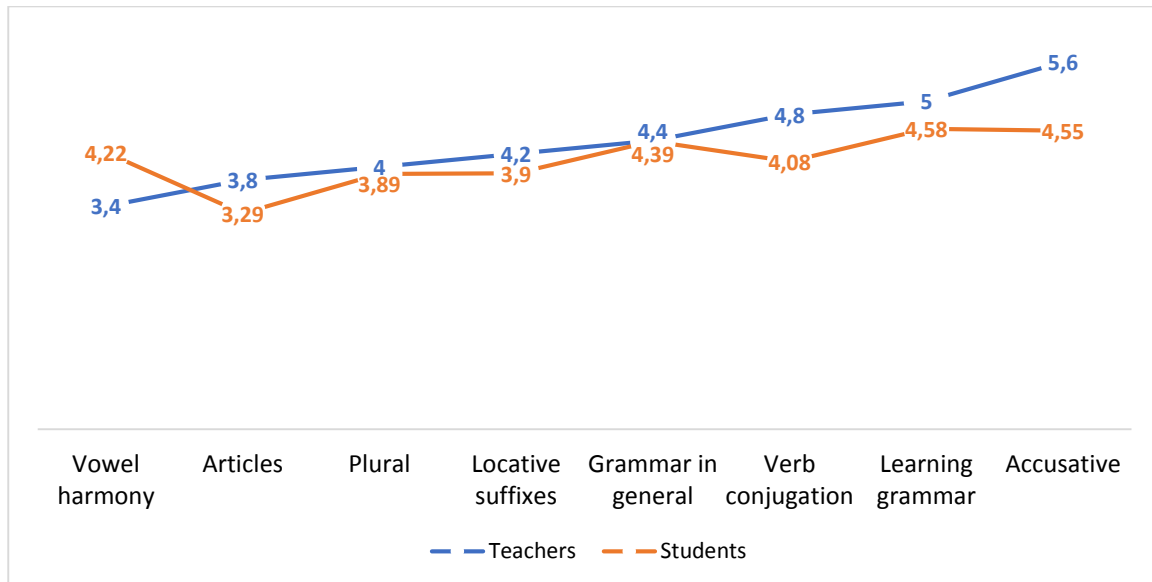
The teachers were asked to rate the difficulty of the different skills for their students in the classes of Hungarian as a foreign language. Figure 3. shows their opinions in comparison with the opinions of the students. According to the teachers, the difficulty of the skills by the weighted averages in increasing order is as follows: reading (4.8), communication (5.2), pronunciation (5.4), using grammar rules (5.4), listening (5.6), writing (5.8), speaking (5.8), understanding what Hungarian people say (6). If we compare these results with the answers of the students, it seems that teachers overestimate the difficulties of Hungarian language compared to their students. On a Likert-scale of seven, there is approximately one scale between the attitudes of two groups, and the order of difficulty is different as well.

Figure 3: How difficult are the following skills? (0 = very easy, 7 = very difficult)

Source: Own questionnaire research, 2023

Regarding the grammar elements (Figure 4), the beliefs of the teachers were as follows: vowel harmony (3.4), definite article and the indefinite article (3.8), using plural forms (4), locative suffixes (4.2), understanding grammar rules in general (4.4), verb conjugation (4.8), learning Hungarian grammar (5), understanding when to use accusative case (5.6).

Figure 4: How difficult are grammar elements? (0 = very easy, 7 = very difficult)

Source: Own questionnaire research, 2023

Looking at Figure 4., the distance is even closer now, so the beliefs and attitudes of teachers are more similar to what students believe.

Teachers believe that vowel harmony is the easiest grammar among the given grammar categories, however, for the students it is not as easy as it seems for the teachers. In some languages, such as in Turkish, there is vowel harmony, but speakers who don't have experience in these languages may be concerned about this linguistic phenomenon and possibly need more time to understand it. Vowel harmony is especially important for the Hungarian language, as all the suffixes are formed according to this rule. Using accusative and verb conjugation are two very complicated topics according to both the teachers and students.

Table 2. shows the questions which asked about teachers' and students' attitudes towards translation in the class. Generally speaking, it seems that the opinions of the two groups are closer to each other than they were in the previous questions. The same question was asked from students and from the teacher, however, students were asked to answer the question in first person singular (I), and teachers were requested to begin their answer with *My students...* The weighted average is illustrated in the table.

It seems that most students appreciate the word list at the end of the chapter, which they can use to translate new words. They feel important to translate phrases in the coursebook. The teachers mainly ask students to translate the words and phrases into their mother tongue, but students more often translate the words and phrases into English. Students believe if teachers use English in the classroom, it helps them to understand the new words, but the teachers' opinion is different. Both of the groups disagreed with the statement that English is unnecessary in the classroom, but students had a stronger opinion about this issue.

Regarding online and printed dictionaries, most of the students use online dictionaries. The teachers underestimated the use of written dictionaries. Teachers also believe that knowing grammar rules make students more confident in learning Hungarian, but students slightly disagree. Regarding teaching grammar, students believe that teachers like teaching grammar a lot, although teachers are not so enthusiastic about teaching grammar.

Table 2: (1= I strongly disagree, 5 = I strongly agree)

Questions addressed to students and to teachers.	students	teachers
<i>I/my students feel that I have to translate everything in the coursebook.</i>	3,02	3,2
<i>I/my students find it useful if there is a Hungarian-English dictionary at the end of each chapter.</i>	3,8	4,2
<i>I/my students translate new Hungarian words to my mother tongue.</i>	2,92	4
<i>I/my students translate new Hungarian words to English</i>	4,01	3,8
<i>It helps if the teacher uses English in the classroom.</i>	4,08	3,4
<i>I/my students think English is unnecessary in the Hungarian class.</i>	1,95	2,8
<i>It helps me/my students to understand longer texts if we translate them in the class together</i>	3,98	3,6
<i>I/my students use online dictionary</i>	3,79	4,4
<i>I/my students use paper-based dictionary</i>	2,32	1,4
<i>Translating new words is more important than other tools that the teacher use (body language, synonyms, pictures, etc.)</i>	2,67	2,8
<i>I/my students need to know the exact meaning of the words to communicate in Hungarian.</i>	3,66	3
<i>It is important to teach grammar at the beginner Hungarian class.</i>	3,43	3,6
<i>Knowing grammar makes me/my students confident while using Hungarian.</i>	3,6	4,2
<i>My teacher likes/ I like to teach grammar rules.</i>	3,78	3,4

Source: Own questionnaire research, 2023

Implications and recommendations

As a conclusion, we can state that the Grammar-Translation method is an outdated method to teach a language, and it isn't worth using in the HFL class. Although, there are some elements that can be borrowed from this method, and can be applied in the language classes of Stipendium Hungaricum students as well.

The key is to know the positive and negative effects of the Grammar-Translation Method and use it only in a well-planned fashion and wisely. There are some interesting and creative ways to use some elements of the traditional methods and approaches of language teaching as well in order to support the language learning process of our students.

The differences and similarities between the opinions and attitudes of the teachers and the students regarding language learning seem to be an interesting topics to discover more and can add some empirical knowledge to the field of language pedagogy.

References

- Alharbi, S. H. (2017): Principled Eclecticism: Approach and Application in Teaching Writing to ESL/EFL Students. *English Language Teaching*, 10(2), 33–39. <https://doi.org/10.5539/elt.v10n2p33>
- Dóla, M. (2020): *Módszertani úrmutató a magyar nyelv tanításához*. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan
- Hetesy, B. – Gyöngyösi, L. (2022): *Jó reggelt! Tanuljunk együtt magyarul!* Budapest: KKM.
- Larsen-Freeman, D. – Anderson, M. (2011): *Techniques and principles in language teaching*. (3rd ed.) Oxford: Oxford University Press.
- Milawati, M. (2019): Grammar Translation Method: Current Practice in EFL Context. *Indonesian Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics*, 4(1), 187–196. <https://doi.org/10.21093/ijel-tal.v4i1.437>
- Musumeci, D. (2011): History of Language Teaching In: Long M. H. – Doughty C. J. (eds.): *The Handbook of Language Teaching*. Oxford: Blackwell, 42–62. <https://doi.org/10.1002/9781444315783.ch4>
- Nagyházi, B. (2016): Challenges in Teacher Training in Teaching Hungarian as a Foreign Language. In: *Berliner Beiträge zur Hungarologie* 19(1), 203–214.
- Vassilakou, E. (2019): Post-method methodology: Principled eclecticism and its application in teaching writing to EFL exam candidates. In: *Seventh International Conference on Education, Language Instruction and Technology – ELIT-2019*. 8–14.
- Westwood P. (2008): *What Teachers Need to Know about Teaching Methods*. Camberwell: Acer.

Author | Szerző

Márton Zsolnai

ORCID: [0009-0002-0808-8820](https://orcid.org/0009-0002-0808-8820)

Language teacher, MEd

Hungarian University of Agriculture and Life Sciences, Department of Foreign Languages

zsolnai.marci@gmail.com

A műre a Creative Commons4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: [CC-BY-NC-ND-4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

This work is licensed under a [CC-BY-NC-ND 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

